

Nr 190

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående utgifter å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1963/64, given Stockholms slott den 18 oktober 1963.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts

Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

BERTIL

G. E. Sträng

Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Regenten, Hertigen av Halland, i statsrådet å Stockholms slott den 18 oktober 1963.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena NILSSON, statsråden STRÄNG, ANDERSSON, LINDSTRÖM, LANGE, KLING, SKOGLUND, EDENMAN, JOHANSSON, AF GEIJERSTAM, HERMANSSON, HOLMQVIST, ASPLING.

Chefen för finansdepartementet, statsrådet Sträng, anför efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter.

De medelsbehov utöver gällande riksstat, som bör anmälas för riksdagen vid dess höstsession och som nu kan överblickas, har ansetts böra sammanfattas i en särskild proposition angående utgifter å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1963/64. Denna proposition torde nu få föreläggas riksdagen.

De anslagsäskanden å tilläggsstat, som nu framställes till riksdagen, har tidigare denna dag anmälts. En sammanställning av de beslut om förslag

till riksdagen, som Kungl. Maj:t därvid på hemställan av vederbörande föredragande enligt bilagda utdrag av statsrådsprotokollet (*bil. 1—7*) fattat, torde få bifogas statsrådsprotokollet i detta ärende (*bihang*).

Av sammanställningen framgår, att å tilläggsstat I äskas anslag å sammanlagt 6 030 000 kr. å driftbudgeten och 906 000 kr. å kapitalbudgeten. Av utgifterna å driftbudgeten hänför sig 1 200 000 kr. till bidrag till vissa om- och tillbyggnadsarbeten vid serafimerlasarettet m. m. under socialdepartementets huvudtitel, 1 600 000 kr. till viss försöksverksamhet inom statsförvaltningen och 800 000 kr. till kampanj för lönsparande under finansdepartementets huvudtitel samt 2 150 000 kr. till bidrag till byggnadsarbeten vid folkhögskolor under ecklesiastikdepartementets huvudtitel. Övriga anslagsäskanden å driftbudgeten avser mindre betydande belopp än de nu nämnda och hänför sig till utrikesdepartementets och jordbruksdepartementets huvudtitlar. — Utgifterna å kapitalbudgeten hänför sig till statens allmänna fastighetsfond och avser huvudsakligen byggnadsarbeten vid universitetet i Umeå.

Chefen för finansdepartementet hemställer härefter, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att godkänna de förslag, om vilka Kungl. Maj:t enligt bilagda utdrag av statsrådsprotokollet för denna dag (*bil. 1—7*) fattat beslut.

Med bifall till vad föredraganden sålunda med instämmande av statsrådets övriga ledamöter hemställt förordnar Hans Kungl. Höghet Regenten att till riksdagen skall avlästas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Lars Hummerhielm

JUSTITIEDEPARTEMENTET

Utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Regenten, Hertigen av Halland, i statsrådet å Stockholms slott den 18 oktober 1963.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena NILSSON, statsråden STRÄNG, ANDERSSON, LINDSTRÖM, LANGE, KLING, SKOGLUND, EDENMAN, JOHANSSON, AF GEIJERSTAM, HERMANSSON, HOLMQVIST, ASPLING.

Chefen för justitiedepartementet, statsrådet Kling, anmäler under justitiedepartementets handläggning hörande ärende angående utgifter å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1963/64 samt anför därvid följande.

DRIFTBUDGETEN

Andra huvudtiteln

A. Justitiedepartementet m. m.

[1] 1. Statsrådsberedningen: Avlöningar. Under denna rubrik har för innevarande budgetår anvisats ett förslagsanslag av 811 000 kr.

Den högre personalen i statsrådsberedningen består f. n. — bortsett från forskningsberedningens personal — av en rättsavdelningschef och statsministerns handsekreterare samt från och med den 1 juli 1963 en presssekreterare. Under senare år har härutöver mestadels funnits anställd en biträdande sekreterare, varjämte en kanslisekreterare i justitiedepartementet på deltid biträtt rättsavdelningschefen.

Rättsavdelningschefens arbetsuppgifter består i att biträda granskningskonsulterna med granskningen av propositioner, författningar, utredningsdirektiv samt svar på interpellationer och enkla frågor m. m. Han sysslar vidare med kontrollen av hur riktlinjerna för propositionsarbetet följs och uppsättandet av den årliga redogörelsen för behandlingen av riksdagens skrivelser samt svarar för samordningen av kontakterna mellan kanslihuset och riksdagens kamrars kanslier.

På grund av materialets stora omfattning hinner rättsavdelningschefen i regel inte syssla med granskningsarbetet annat än från mera formella aspekter och tidvis, då arbetsbördan är särskilt stor, måste även denna del av granskningen inskränkas.

Statsministerns handsekreterare och den biträdande sekreteraren gör utredningar och sammanställningar av material för statsministerns räkning och fullgör andra kvalificerade sekreterargöromål. De har vidare till uppgift att biträda statsministern med granskning främst av propositioner, utredningsdirektiv samt svar på interpellationer och enkla frågor och genom att hålla honom orienterad om innehållet i viktigare ärenden av dessa slag. Med hänsyn till sina övriga arbetsuppgifter hinner de dock knappast utföra något kontinuerligt granskningsarbete.

Pressekreteraren sysslar inte med granskningsarbete.

Såsom framgår av det anförda fordras en arbetskraftsförstärkning inom statsrådsberedningen för granskningsarbetet, särskilt den mera sakligt betonade granskningen. Den senare sidan av arbetet har fått och måste antas få en allt mera växande betydelse. Statsministerns funktioner såsom huvudansvarig för inriktningen inom alla särskilt betydelsefulla områden av regeringens verksamhet och för samordningen i stort av denna förutsätter att han kan följa främst arbetet med viktigare propositioner och utredningsdirektiv men även praxis vid handläggningen av vissa grupper av löpande ärenden. Med ökningen av detta material har den nuvarande personaluppsättningen inom statsrådsberedningen efter hand blivit otillräcklig för detta; den är ej heller i första hand avsedd för sådant arbete.

Den förstärkning av statsrådsberedningens personal som krävs för dessa arbetsuppgifter synes böra ske genom tillskapande av en ny tjänst. Arbetsuppgifterna är i allt väsentligt av synnerligen kvalificerad natur och jag föreslår därför att tjänsten inrättas för statssekreterare i Br 5.

Avlöningskostnaderna uppgår till 61 032 kr. för helt budgetår. På innevarande budgetår belöpande kostnader torde få täckas genom erforderligt anslagsöverskridande.

Under återopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att bemyndiga Kungl. Maj:t att på personalförteckningen för statsrådsberedningen uppföra en tjänst som statssekreterare i Br 5.

Vad föredraganden sålunda med instämmande av statsrådets övriga ledamöter hemställt bifaller Hans Kungl. Höghet Regenten.

Ur protokollet:

Ulla Larsson

Bilaga 2

UTRIKESDEPARTEMENTET

Utdrag av protokollet över utrikesdepartementsärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Regenten, Hertigen av Halland, i statsrådet å Stockholms slott den 18 oktober 1963.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena NILSSON, statsråden STRÄNG, ANDERSSON, LINDSTRÖM, LANGE, KLING, SKOGLUND, EDENMAN, JOHANSSON, AF GEIJERSTAM, HERMANSSON, HOLMQVIST, ASPLING.

Ministern för utrikes ärendena anmäler härefter under utrikesdepartementets handläggning hörande ärende angående utgifter å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1963/64 samt anför därvid följande.

DRIFTBUDGETEN

Tredje huvudtiteln

D. Diverse

[1] 9. **Bestridande av Sveriges andel i kostnaderna för två samnordiska upplysningsskrifter.** Frågan om intensifiering av upplysningsverksamheten utanför Norden om det nordiska samarbetet togs upp till behandling vid ett möte mellan de nordiska ländernas statsministrar och Nordiska rådets presidium i Hangö den 11—12 november 1961. Vid mötet hemställde presidiet hos statsministrarna om regeringarnas medverkan till ett effektivt upplysningsarbete utanför Norden rörande olika områden av nordiskt samarbete, som då vore särskilt aktuella i samband med de europeiska marknadsförhandlingarna, i form av exempelvis redogörelser på huvudspråken. Statsministrarna förklarade sig närmare vilja överväga saken, sedan presidiet inkommit med en framställning i ärendet.

Den 13 december 1961 avgav Nordiska rådets presidium en skrivelse till de nordiska ländernas regeringar angående internationell upplysningsverksamhet rörande det nordiska samarbetet. I skrivelsen uttalades, att det för Nordiska rådet framställt som en angelägen uppgift att utanför Nor-

den sprida ökade kunskaper om vad som hittills uppnåtts inom det nordiska samarbetets ram.

Då det här var fråga om ett upplysningsarbete av sådan storleksordning, att uppgiften ej kunde lösas med rådets egna begränsade resurser, ansåg presidiet sig böra taga upp saken med regeringarna.

Det borde enligt presidiets mening klargöras, huruvida en allmän upplysande framställning lämpligen borde givas i en för de olika samsarbetsområdena gemensam publikation eller om den skulle fördelas i flera olika efter det fackliga innehållet. Beträffande omedelbart påkallade åtgärder framhölls, att det gällde att så snabbt som möjligt få fram upplysningsmaterial, som kunde användas för att bland inflytelserika kretsar sprida upplysning om det nordiska samarbetets form, innebörd och resultat.

Skrivelsen utmynnade i en hemställan till regeringarna att så snabbt som möjligt låta utreda frågan om ökad upplysning ute i världen om Norden och nordiskt samarbete samt att vidtaga för ändamålet nödiga åtgärder.

Frågan hänsköts av regeringarna till pressbyråcheferna i de nordiska utrikesdepartementen/ministerierna, som tog upp den till behandling vid ett möte i Helsingfors den 20 mars 1962. Pressbyråcheferna ansåg det ändamålsenligt att inledningsvis ej upprätta en långfristig plan för upplysningsverksamheten utan koncentrera sig på ett konkret, kortfristig program, som omedelbart kunde fylla behovet av upplysning i utlandet om Norden. Pressbyråcheferna enades om att föreslå utgivande på huvudspråken dels av en illustrerad publikation om det nordiska samarbetet, dels av de viktigaste nordiska konventionerna med en redogörelse för den nordiska lagstiftningssgemenskapen.

Vid ett senare möte i Köpenhamn den 26—27 september 1962 beslöt de fem ländernas pressbyråchefer att lägga fram följande konkreta förslag för de två publikationerna:

1. En broschyr med titeln »Five Northern Countries — Working Together» skulle på 40 sidor text och bilder behandla det nordiska samarbetet samt innehålla samsarbetskonventionen och Nordiska rådets beslut och arbetsordning så att broschyren inalles skulle omfatta 60 sidor. De nordiska pressbyråcheferna föreslår att broschyren utkommer i följande upplaga:

- 50 000 på engelska
- 25 000 på franska
- 25 000 på tyska
- 25 000 på spanska
- 10 000 på ryska

inalles en upplaga på 135 000 exemplar.

Vidare föreslår de nordiska pressbyråcheferna, att en sådan broschyr även utges på de nordiska språken, då den skulle vara till stor nytta för vidgade kunskaper om det nordiska samarbetet inom skolor och upplysningsarbete i Norden. Behovet av broschyren på respektive nordiska språk

må dock dessförinnan närmare undersökas i varje land. Om förslaget godkändes, skulle det emellertid vara ändamålsenligt att trycka en eventuell upplaga på de nordiska språken samtidigt med upplagan på huvudspråken.

2. De nordiska pressbyråcheferna beslöt vidare att föreslå utgivande av de samnordiska konventionerna på främmande språk i form av en broschyr i samma format som ovan nämnda, men i enklare utförande. — Skriften skulle innehålla de viktigaste nordiska konventionerna (bl. a. om den gemensamma arbetsmarknaden, socialpolitiken etc.) samt en sammanfattning av det nordiska lagstiftningsarbetet. Man beslöt att föreslå en samlad upplaga av denna skrift på 50 000 exemplar med följande språkfördelning:

20 000 på engelska
10 000 på franska
5 000 på tyska, samt eventuellt
15 000 på de nordiska språken

då material i samlad form icke tidigare förelåg på dessa språk. Arbetet underlättas av att Nordiska rådet i september 1962 utgav Samarbetskonventionen i engelsk och fransk översättning (3 000 exemplar, respektive 2 000 exemplar).

Vid mötet i Köpenhamn upplystes att tryckningskostnaderna för broschyren om nordiskt samarbete i en upplaga på 135 000 exemplar beräknades till 2.75 dkr per styck eller till totalt 372 000 dkr. Utgifterna för arvoden och klichéer beräknades till 40 000 dkr. För utgivande av de nordiska konventionerna i en upplaga på 50 000 exemplar beräknades kostnaderna till 100 000—120 000 dkr. Kostnaderna för de två publikationerna skulle alltså sammanlagt uppgå till ca 520 000 dkr.

Pressbyråchefernas förslag behandlades vid ett möte mellan de nordiska ländernas statsministrar och Nordiska rådets presidium i Oslo den 13—14 november 1962. Vid mötet utlovade statsministrarna att välvilligt överväga tillskjutande av de för projektens förverkligande erforderliga medlen.

Kostnadsfördelningen

Vid finansieringen av andra samnordiska projekt har olika fördelningsmetoder brukats. I förevarande fall synes rimligt att fördela kostnaderna mellan länderna så att Island svarar för 1/24, Norge, Finland och Danmark för 5/24 och Sverige för 8/24 av kostnaderna. Om denna fördelningsgrund tillämpas på de två nu aktuella samnordiska publikationerna, skulle de fem ländernas bidrag uppgå till ungefär följande belopp: Island 20 000 dkr, Danmark 110 000 dkr, Finland 110 000 dkr, Norge 110 000 dkr samt Sverige 170 000 dkr.

Omräknat i svenska kronor motsvarar Sveriges andel 127 500 kronor eller avrundat 130 000 kronor.

Ställning till finansieringen av förslaget har tagits av Danmark, Finland

och Norge. I Danmark har folketingets finansudvalg godkänt att 120 000 dkr uppföres på tilläggsstat för ändamålet, i Finland kommer medel enligt uppgift att anvisas inom ramen för 1964 års statförslag och Norge är enligt uppgift från norska utrikesdepartementet också villigt att taga på sig sin andel av kostnaderna för förslaget.

Departementschefen

Kunskaperna om det nordiska samarbetet utanför Norden är otvivelaktigt bristfälliga. Även om man känner till de nära kontakterna mellan länderna står man ofta ganska ovetande om samarbetsresultaten. Det är därför en mycket angelägen uppgift att i utlandet sprida kännedom om samarbetet mellan våra länder, om dess former och om de betydelsefulla resultat, som uppnåtts under en lång följd av år av nära samverkan. I det läge, som de europeiska samarbetsfrågorna nu befinner sig, är det särskilt viktigt att visa omvärlden vilka starka band, som knyter de nordiska länderna samman. Av vikt är därvid att klargöra att resultaten i stor utsträckning nåtts under förtroendefull samverkan utan långtgående formella förpliktelser.

De två samnordiska publikationer, som pressbyråcheferna i de nordiska ländernas utrikesdepartement/ministerier föreslår skall utgivas, skulle verksamt bidra till att öka förståelsen för det regionala samarbetets betydelse. Samverkan mellan länderna kan måhända i ökad grad komma att tjäna som förebild eller vägledning för andra länder, som söker upptaga eller utveckla ett regionalt samarbete. I varje fall har intresset i utlandet för Nordiska rådet och det nordiska samarbetet visat sig vara i tilltagande på många håll även i ledande kretsar.

Det föreslagna upplysningsarbetet är av sådan art, att jag anser det rimligt, att de därmed förbundna kostnaderna bestrides från ett särskilt anslag i statsbudgeten. Säsom villkor bör gälla att övriga nordiska länder ställer å dem ankommande medel till förfogande. Med utgångspunkt från den föreslagna kostnadsfördelningen skulle Sveriges andel uppgå till 8/24 av de totala kostnaderna, eller till 130 000 kronor.

Under återopande av vad jag i det föregående anfört får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till Bestridande av Sveriges andel i kostnaderna för två samnordiska upplysningskrifter å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1963/64 anvisa ett reservationsanslag av 130 000 kronor.

Vad föredraganden sålunda med instämmande av statsrådets övriga ledamöter hemställt bifaller Hans Kungl. Höghet Regenten.

Ur protokollet:

Ove Heyman

SOCIALDEPARTEMENTET

Utdrag av protokollet över socialärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Regenten, Hertigen av Halland, i statsrådet å Stockholms slott den 18 oktober 1963.

N ä r v a r a n d e:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena NILSSON, statsråden STRÄNG, ANDERSSON, LINDSTRÖM, LANGE, KLING, SKOGLUND, EDENMAN, JOHANSSON, AF GEIJERSTAM, HERMANSSON, HOLMQVIST, ASPLING.

Chefen för socialdepartementet, statsrådet Aspling, anmäler härefter under socialdepartementets handläggning hörande ärende angående utgifter å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1963/64 samt anför därvid följande.

DRIFTBUDGETEN

Femte huvudtiteln

H. Universitetssjukhus m. m.

[1] 7. Bidrag till vissa om- och tillbyggnadsarbeten vid serafimerlasarettet m. m. För detta ändamål har för budgetåret 1963/64 anvisats ett reservationsanslag av 705 000 kr.

A. Inledning

Kungl. Maj:t beslöt år 1738 på framställning av den s. k. sundhetskommisionen att ett lasarett skulle anläggas i Stockholm. Vid lasarettet skulle bedrivas dels sjukvårdande verksamhet dels undervisning för utbildande av läkare. År 1749 inköptes det område i kvarteret Pilträdet i Stockholm, varå serafimerlasarettet alltjämt är beläget — numera efter viss utökning fastigheten Pilträdet nr 8. Lasarettet öppnades för allmänheten år 1752.

För fondmedel inköptes år 1921 även fastigheterna Pilträdet nr 2, 3 och 4, främst för att tillförsäkra personalen bostäder. Serafimerlasarettet har åren 1889—1893 och 1928—1931 varit föremål för genomgripande om- och nybyggnadsarbeten. Till den förstnämnda om- och tillbyggnaden av lasarettet lämnade staten, Stockholms stad och Stockholms läns landsting bidrag. Staden och länet tillförsäkrades därvid vissa vårdplatser. (Länets platser har sedermera utlösts.)

Förvaltningen av lasarettet tillkom till år 1888 en direktion med ett visst antal serafimerriddare och därefter en särskild lasarettsdirektion. År 1937 övertog staten driften av lasarettet.

Genom beslut den 28 maj 1948 godkände Kungl. Maj:t dels avtal angående försäljning till Stockholms stad av fastigheterna Pilträdet nr 2, 3, 4 och 8 för en köpeskilling av 8 milj. kr., dels avtal mellan staten och staden om samarbete för ny- och ombyggnad samt drift av det staden tillhöriga Sab-batsbergs sjukhus (se prop. 1948:213 s. 9—15). Staden skulle övertaga lasarettet från och med den 1 januari 1961. Den lösa egendomen ingick inte i köpet. Beträffande denna skulle särskild överenskommelse träffas före övertagandet. Försäljningsavtalet ändrades genom avtal, godkänt av Kungl. Maj:t den 28 juni 1958 (se prop. 1958:87 s. 45—46). Tidpunkten för övertagandet framflyttades till den 1 juli närmast efter det att nervkliniker-na vid lasarettet överflyttats till nya lokaler vid karolinska sjukhuset. Samti-digt åtog sig staten att upprusta lasarettet enligt den s. k. serafimerlasa-rettetsutredningens förslag i betänkande den 20 december 1957 angående upprustning av lasarettet (se prop. 1958:87 s. 34). Därvid skulle staden bidra med 60 procent av de verkliga kostnaderna för byggnadsarbetena, under det att staten ensam skulle bestrida kostnaderna för utrustningen.

Lasarettets upprustning enligt serafimerlasarettetsutredningens förslag är numera i huvudsak avslutad. Programmet har emellertid ändrats beträffande röntgenavdelningen (prop. 1960:71 s. 7) och kirurgiska kliniken (prop. 1960:185 s. 4), varvid stadens andel maximerats till 162 000 kr. resp. 276 000 kr. Byggnadsåtgärderna beträffande kliniskt-bakteriologiska centrallaboratoriet har vidare skjutits på framtiden (prop. 1959:95 bl. a. s. 18; prop. 1961:79 s. 53). Genom beslut den 28 december 1962 har Kungl. Maj:t bl. a. godkänt, att vissa kandidatrum samt omklädningsrum för kvinnlig sjukvårds- och ekonomipersonal inom lasarettets kirurgiska klinik anordnades i överensstämmelse med ett av byggnadsstyrelsen framlagt förslag rörande ändrad förläggning av nämnda rum till en kostnad av, för kandidatrummen högst 45 000 kr. och för omklädningsrummen högst 55 000 kr. Den ändrade förläggningen beräknades medföra merkostnader om 8 500 kr. resp. 30 000 kr.

Byggnadskostnaderna för lasarettets upprustning i enlighet med serafimerlasarettetsutredningens förslag har beräknats komma att uppgå till i runt tal 4,4 milj. kr.

Den 20 oktober 1961 träffades mellan staten och staden en överenskommelse angående nytt undervisningssjukhus i Stockholm m. m., vilken överenskommelse godkändes av Kungl. Maj:t den 29 december 1961 (se prop. 1961:198 s. 89—91). Enligt överenskommelsen skall det nya undervisningssjukhuset förläggas till S:t Görans sjukhus i stället för till Sabbatsbergs sjukhus. Ett på överenskommelsen grundat nytt avtal om upplåtelse av S:t Görans sjukhus för undervisning och forskning skall äga giltighet t. o. m. den 31 december 1976, vid vilken tidpunkt samtliga i överenskommelsen angivna kliniker och anläggningar vid sjukhuset senast skall vara färdigställda.

Enligt överenskommelsen skall staten på oförändrade villkor bibehålla huvudmannaskapet över serafimerlasarettet till och med den 30 juni 1968. För tiden därefter skall undervisning och forskning bedrivas vid lasarettet i oförändrad omfattning, intill dess nya medicinska och kirurgiska kliniker vid S:t Görans sjukhus kan tagas i bruk. Sedan nervklinikerna vid lasarettet överflyttats till karolinska sjukhuset, skall de härigenom friställda lokalerna enligt överenskommelsen ombyggas och iordningställas för vårdavdelningar, laboratorier m. m. Till dessa och övriga ifrågakommande byggnadsåtgärder vid serafimerlasarettet skall staden bidra med 60 procent. Kostnaderna för anskaffandet av utrustning i samband med byggnadsåtgärderna bestrides däremot helt av staten. Överenskommelsen förutsatte, att närmare överenskommelse skulle träffas mellan parterna angående de ifrågakommande byggnadsåtgärderna.

Genom beslut den 29 december 1961 uppdrog Kungl. Maj:t åt *kommisionen för förhandlingar rörande karolinska sjukhusets utbyggande m. m.*¹ att upptaga förhandlingar med Stockholms stad om träffande av de avtal, som föranleddes av nyssnämnda överenskommelse.

Samtidigt bemyndigade Kungl. Maj:t statsrådet och chefen för inrikesdepartementet att tillkalla en sakkunnig för att i samarbete med företrädare för Stockholms stad verkställa utredning och framlägga förslag rörande *dels* erforderliga om- och tillbyggnadsarbeten samt nödvändig utrustningsanskaffning vid serafimerlasarettet för iordningställandet för annan lasarettets verksamhet av de lokaler, som friställdes vid överflyttningen till karolinska sjukhuset av lasarettets neurologiska och neurokirurgiska kliniker, *dels ock* övriga byggnads- och utrustningsåtgärder vid lasarettet, som oundgängligen måste vidtagas för att sjukvård, undervisning och forskning skulle kunna därstädes godtagbart bedrivas intill dess nya undervisningslokaler vid S:t Görans sjukhus senast före utgången av år 1976 kunde tagas i bruk. Den med stöd av detta bemyndigande tillkallade utredningsmannen, som arbetat under benämningen *1962 års utredning om serafimerlasarettet*¹ överlämnade den 20 december 1962 betänkande med förslag till om-

¹ Överdirektören A. V. L. Rydbeck, tillika ordförande, professorn S. A. Friberg, jur. doktor E. Å. Larsson, byråchefen B. C. M. Resare samt tf. kanslichefen H. D. Poppius.

och tillbyggnader samt upprustnings- och utrustningsåtgärder vid serafimerlasarettet. Efter slutförd remissbehandling överlämnade Kungl. Maj:t nyssnämnda betänkande jämte däröver avgivna yttranden till förhandlingskommissionen att tagas i övervägande vid fullgörandet av det den 29 december 1961 meddelade förhandlingsuppdraget.

Slutligen har Kungl. Maj:t genom beslut den 28 december 1962 uppdragit åt kommissionen att å statens vägnar upptaga förhandlingar med Stockholms stad rörande fördelningen mellan staten och staden av vissa kostnader för tidigare beslutad upprustning av serafimerlasarettet.

Såsom resultat av de förhandlingar kommissionen med anledning av nämnda uppdrag hittills fört med Stockholms stadskollegii delegerade för förhandlingar med kronan rörande stadens sjukvårdsväsen, har kommissionen med skrivelse den 29 juni 1963 framlagt en samma dag villkorligt slutna överenskommelse om byggnadsåtgärder för upprustning av serafimerlasarettet. Överenskommelsen har slutits under förbehåll av Kungl. Maj:ts och Stockholms stadsfullmäktiges godkännande.

B. Byggnadsfrågan

1962 års utrednings förslag

I berörda betänkande redovisas först vissa utgångspunkter för utredningen. Det erinras om att studentintaget enligt beslut av 1961 års riksdag skall ökas (prop. 1961: 108). Enligt föreliggande planer skall således de medicinska och kirurgiska klinikerna vid serafimerlasarettet, i likhet med motsvarande kliniker vid karolinska sjukhuset, svara för vardera två kurser årligen om 40 kandidater mot tidigare 30. Vidare framhålles den väntade utökningen av undervisningen såvitt avser sjukgymnaster, sjuksköterskor och laboranter. Den vidgade utbildningen medför enligt utredningen anspråk på betydligt utökade lokaler. Vid lasarettet har vidare forskningen dragits med mycket stora svårigheter bl. a. lokalmässigt.

En för forskningen, undervisningen och sjukvården gemensam fråga, nämligen lokalproblemet för kliniskt-bakteriologiska laboratoriet med djurstall, är fortfarande olöst. Även sjukvårdens krav i övrigt bedömes av 1962 års utredning vara eftersatta. Såsom exempel framhålles att olycksfallsmottagningen delar behandlingslokaler med den kirurgiska polikliniken, vilket medför olägenheter. Intagningsavdelning saknas, vilket är särskilt kännbart med hänsyn till att isoleringsmöjligheterna på vårdavdelningarna generellt är knappa. Läkarearbetsrum och expeditionsrum av olika slag saknas i stor utsträckning. Vårdplatserna kan icke till fullo utnyttjas, eftersom rummen delvis måste tagas i anspråk för andra ändamål, t. ex. så-

¹ Byråchefen vid centrala sjukvårdsberedningen T. B. E. Lindh; varjämte såsom experter deltagit chefsläkaren vid serafimerlasarettet professorn K. G. W. Björk, numera t. f. byråchefen vid centrala sjukvårdsberedningen J-H. Thorp samt numera avdelningsdirektören vid byggnadsstyrelsen V. Vogt.

som jourrum o. dyl. Avdelningar och behandlingslokaler är till stor del omoderna. Förrådslokaler finns utspridda över hela sjukhuset och medför svåra driftsförhållanden. Personallokaler saknas i betydande omfattning och de som finns är av låg standard. Lokalunderhållet har i avvaktan på klarhet om sjukhusets fortbestånd eftersatts. Enligt utredningen påverkas planeringen av det framtida utnyttjandet av serafimerlasarettets resurser av det i trafikhänseende väsentligt mer utsatta läge, som lasarettet kommer att befinna sig i, sedan den provisoriska s. k. Klarabergsleden kommit till stånd. Enligt ett från statens institut för folkhälsan avgivet utlåtande kommer leden, förutom att den omöjliggör bibehållandet av vårdavdelningar i den byggnad, som hittills inrymt neurokirurgiska kliniken, att medföra allvarliga bullerstörningar för verksamheten även i andra intilliggande byggnader. Vidare har stora brister konstaterats beträffande lasarettets hiss- och vvs-anläggningar. Slutligen måste enligt utredningen hänsyn vid upprustningen tagas till behovet av personalbostäder och elevbostäder inom sjukhuset.

Utredningen gör därefter några principiella överväganden. Med hänsyn till den relativt korta tid, under vilken serafimerlasarettet fortfarande skall tjänstgöra som undervisningssjukhus, kan någon helt genomgripande omdaning ej förutsättas bli ekonomiskt försvarbar. Det har därför för utredningen framstått som en nödvändighet att inom befintliga byggnadskroppar, i många fall dock genom ombyggnader, söka tillgodose de lokalmässiga krav, som bedömts mest angelägna för att undervisning, forskning och sjukvård skall kunna godtagbart bedrivas. Vad man således av förhållandena tvingats eftersätta i lokaldisposition kan emellertid i någon mån kompenseras genom rikligare tillgång på utrustning och apparatur. Vidare anser utredningen att man i första hand bör göra lasarettets nuvarande funktioner mera arbetsdugliga.

Förslaget såvitt avser byggnadsåtgärder m. m. för upprustning av serafimerlasarettet innebär i huvuddrag följande.

Medicinkliniken övertager neurologiklinikens nuvarande vårdavdelningar, laboratorier och expeditionslokaler samt de utrymmen inom kliniken, som för närvarande disponeras av cytologiska laboratoriet och arbetsterapin, men avstår sin behandlingsavdelning till kliniskt-fysiologiska centrallaboratoriet. Neurologiska vårdavdelningen I omändras därvid till en specialavdelning för intermediära ämnesomsättningsrubbningar, omfattande vårdavdelning för 8 patienter, ett metaboliskt balanslaboratorium samt metaboliskt funktions- och isotoplaboratorium jämte läkararbetsrum m. m. Genom föreslagna åtgärder tillgodoses klinikens behov av forskningsutrymmen, vilka kliniken f. n. saknar helt, varjämte erhålles ett tillskott av vårdplatser om sammanlagt 45 platser.

Kirurgiklinikens vårdavdelningar XIV A och B upprustas till samma standard som övriga vårdavdelningar. Klinikens behov av forskningsutrymmen tillgodoses inom f. d. operationsavdelning III. I samband härmed tillgodoses hela sjukhusets behov av djurstall genom en mindre tillbyggnad.

Operations-, anesthesi- samt röntgenavdelningarnas behov av läkararbetsrum, expeditioner och jourrum tillfredsställes genom smärre om- och tillbyggnader i nära anslutning till dessa verksamheter. Det för hela sjukhuset kvarstående ytterligare behovet av dylika lokaler förutsättes bli tillgodosett inom en vid f. d. tvättbyggnaden planerad tillbyggnad. Inom denna tillbyggnad inrymmes även ett centralt omklädningsrum med 185 platser.

Tillbyggnaden föranledes också av behovet att centralisera patientintagningen. Till huvudentrén förlägges inskrivningen av patienter d. v. s. patientkontoret.

Kemilaboratoriet övertager bakteriologiska laboratoriets nuvarande lokaler och fysiologiska laboratoriet erhåller medicinska klinikens behandlingsavdelning, neurologiska laboratoriets utrymmen samt nu av centralförrådet disponerade lokaler.

Beträffande det bakteriologiska centrallaboratoriet rekommenderas nedläggande av denna specialitet. Som ersättning föreslås inrättandet av ett rutinlaboratorium under kemilaboratoriet.

Medicinska polikliniken utökas med neurologpoliklinikens nuvarande lokaler. Dock skall härinom upplåtas rum till personalläkarmottagning.

Vidare föreslås inrättande inom kirurgiska polikliniken av en separat olycksfallsmottagning med därtill hörande intagningsavdelning. Härmed förknippade lokalproblem löses genom en tillbyggnad till poliklinikbyggnaden. Den handkirurgiska polikliniken förlägges till neurokirurgbyggnaden, där den får dela väntrum och sköterskeexpedition med öron-, ögon- och gynekologkonsulterna. Dessa konsulter får gemensamt utnyttja en för dem planerad mottagning. Nämnda konsulter utrymmer sina nuvarande lokaler till förmån för den fysioterapeutiska avdelningen.

Centralförrådets lokaler koncentreras i stort sett till ett ställe inom sjukhuset. Intendentskontoret flyttas till neurokirurgbyggnaden. Intill förläggs föreståndarinneexpeditionen, vars nuvarande lokaler i stället blir bostadsrum. I nämnda byggnad bereds för övrigt plats för den arbetsterapeutiska verksamheten och kuratorerna. Hit flyttas också apoteket, vilket nu är inrymt i en byggnad, som skall rivas i samband med anläggandet av den provisoriska Klarabergsleden. Utrymmena intill apoteket föreslås upplåtna till klinisk-farmakologisk verksamhet. I byggnaden får en mindre neurofysiologisk serviceenhet kvarligga. Dessutom föreslås, att de i byggnadens södra flygel belägna patientrummen omändras till personalbostäder, eftersom byggnadens läge i förhållande till Klarabergsleden omöjliggör bibehållandet av vårdplatser.

Kostnaderna för den lokalmässiga upprustningen av serafimerlasaret har av byggnadsstyrelsen överslagsvis uppskattats till 17 milj. kr. Utredningen har uppskattningsvis kommit fram till ett minimibelopp av 12 milj. kr. under förutsättning att bl. a. vissa risker tages beträffande ledningar och panncentral, samt att några ombyggnadsåtgärder för erhållande av bättre brandskydd m. m. icke behöver komma till stånd. Det framhålls att den riktiga kostnaden torde ligga någonstans mellan ifrågavarande gränser.

Utredningen betonar särskilt att angivna förslag till byggnadsåtgärder måste bli föremål för vidare överarbetning och detaljutformning, sedan ställning tagits till desamma. Först då definitiva byggnadshandlingar föreligger, kan en fullständig kostnadsberäkning åstadkommas. I redovisad kostnadsuppskattning ingår emellertid enligt utredningen även sådana för-

bättringsarbeten, som är en följd av tidigare eftersatt normalt underhåll och vilka ansetts böra komma till utförande samtidigt med i övrigt föreslagna upprustningsåtgärder för att åt lasarettet ge en såvitt möjligt enhetlig standard.

Beträffande tidsschemat anföres, att byggnadsarbetena i gynnsammaste fall kan påbörjas våren 1964, varefter en så lång upprustningstid som inemot tre år torde få beräknas bl. a. på grund av svårigheterna att vidtaga byggnadsåtgärder under pågående drift av sjukhuset. Med hänsyn till den korta brukningstiden är det angeläget att åtgärder vidtages så snart möjligheter härtill yppar sig.

De mycket höga kostnader en upprustning av serafimerlasarettet enligt utredningens förslag skulle draga, ger ändock enligt utredningens uppfattning inte ett modernt och lättskött sjukhus lokalmässigt och organisatoriskt. Även om lasarettet ej blir helt jämförbart med övriga undervisnings-sjukhus med deras tillgång till ett betydande antal specialiteter, kommer det dock framför allt inom sina specialinriktade områden att få anses såsom välutrustat.

Beträffande de närmare motiveringarna till förslagen och förslagens enskildheter hänvisas till betänkandet.

Yttranden över 1962 års utrednings förslag

Över utredningens förslag har byggnadsstyrelsen, nämnden för undervisningssjukhusens utbyggnad, direktionen för karolinska sjukhuset, läkarutbildningsberedningen samt kanslern för rikets universitet efter hörande av lärarkollegiet vid karolinska institutet ävensom svensk sjuksköterskeförening yttrat sig.

Myndigheterna gör i huvudsak följande *allmänna uttalanden* i vad avser föreslagna byggnadsåtgärder.

Byggnadsstyrelsen har ingen erinran mot föreslagna byggnadsåtgärder under förutsättning att nybyggnad för eller flyttning av verksamheten vid serafimerlasarettet ej är möjlig före den 1 januari 1977. Styrelsen framhåller att kostnadsuppskattningen är osäker och betonar, att ett program för hela byggnadsföretaget bör fastställas, innan arbetena påbörjas.

Nämnden för undervisningssjukhusens utbyggnad är synnerligen betänksam inför statens medverkan till någon mera avsevärd ytterligare medelsinvestering i detta i väsentliga avseenden uttjänta sjukhus. Även efter förslagen upprustning fyller serafimerlasarettet icke nuvarande krav på ett modernt undervisningssjukhus. I första hand bör enligt nämnden förutsättningarna skyndsamt klarläggas för ifrågasatt ytterligare ökning av intagningen i Stockholm med ca 100 läkarkandidater per år, vilket kräver ett tredje undervisningssjukhus. Därest ett tredje undervisningssjukhus ej skulle kunna vara i anspråktaget före utgången av 1976, torde serafimer-

lasarettet behöva utnyttjas som undervisningssjukhus längre än till nämnda tidpunkt. Detta påverkar omfattningen av upprustningsåtgärderna vid lasarettet. I andra hand bör klarläggas förutsättningarna för en viss force-ring av överflyttningen till S:t Görans sjukhus. Professorerna i medicin och kirurgi vid serafimerlasarettet kan beredas ställning som överläkare vid S:t Görans sjukhus redan under åren 1968 och 1969. I tredje hand bör vissa nedskärningar av programmet prövas.

Direktionen för karolinska sjukhuset framhåller, att lasarettet efter föreslagen investering ändock ej blir fullt tillfredsställande för vare sig sjukvården, undervisningen eller forskningen. Serafimerlasarettet kommer bl. a. att sakna det stöd och den stimulans för verksamheten vid medicinska och kirurgiska klinikerna, som förekomsten av specialkliniker innebär.

Direktionen tillstyrker i första hand en fullständig upprustning av lasarettet i enlighet med förslaget under den förutsättningen, att lasarettet skall utnyttjas för undervisningsändamål intill utgången av 1976. Motivet för en sådan upprustning blir ännu starkare, om — vid en ökad läkarutbildning — serafimerlasarettet under en längre övergångstid skall tjäna som karolinska institutets tredje undervisningssjukhus. Om uttryckliga garantier erhålles att undervisningen genom en forcering av utbyggnaden av S:t Görans sjukhus kan överflyttas dit redan omkring 1970, kan direktionen emellertid tänka sig en begränsad upprustning i överensstämmelse med vissa närmare angivna riktlinjer.

Läkarutbildningsberedningen påpekar, att en med ytterligare 100 studenter ökad läkarutbildning i Stockholm kan tänkas medföra, att serafimerlasarettet måste utnyttjas en längre tid för utbildnings- och forskningsändamål än tidigare avsetts. Härvid skulle underlaget för ett ställningstagande till utredningens förslag helt förändras. Beredningen ger uttryck för en stark tveksamhet angående nödvändigheten av samtliga föreslagna byggnadsåtgärder med hänsyn till den nyligen genomförda upprustningen och den kvarstående korta brukningstiden. I samband med nervklinikernas utflyttning bör endast sådana åtgärder vidtagas, vilka möjliggör att undervisningen och forskningen kan bedrivas godtagbart vid lasarettet under en övergångstid. Vid en avvägning av det allmännas insatser måste föreslagen upprustning av serafimerlasarettet stå tillbaka för övriga ytterst angelägna åtgärder i Stockholm på läkarutbildningens och sjukvårdens område. Beredningen ifrågasätter om det icke vore möjligt att — eventuellt i provisoriska former — åstadkomma anordningar för en snabbare överflyttning av undervisningen till S:t Görans sjukhus än vad man tidigare förutsatt. Kan S:t Görans sjukhus ej utnyttjas tidigare än avsett och finns ej förutsättningar för en stark begränsning av föreslagen upprustning av serafimerlasarettet, bör fördelningen av elever i medicin och kirurgi mellan karolinska sjukhuset och serafimerlasarettet omprövas.

Lärarkollegiet vid karolinska institutet anser att en upprustning i samband med ianspråktagandet av de av nervklinikerna lämnade utrymmena är ofrånkomlig för att undervisning och forskning under en övergångstid skall kunna tillnärmelsevis vidmakthållas, och har ingen erinran mot förslaget. Enär serafimerlasarettet efter föreslagen upprustning icke blir ett fullvärdigt undervisningssjukhus är det angeläget, att jämsides med upprustningen av lasarettet planeringen och projekteringen av S:t Görans sjukhus i möjligaste mån påskyndas.

Kanslern för rikets universitet instämmer i lärarkollegiets synpunkter och förslag.

Nämnden för undervisningssjukhusens utbyggande kan inte tillstyrka den föreslagna omfattande och kostnadskrävande omändringen av den nuvarande, nyligen upprustade neurologiska vårdavdelningen I till en specialavdelning för intermediära ämnesomsättningsrubbnings. Denna forskningsverksamhet bör enligt nämnden bedrivas inom ramen för klinikens utökade lokalresurser. Vårdavdelning I bör tillföras medicinska kliniken i befintligt skick.

Direktionen för karolinska sjukhuset anser sig icke kunna acceptera, att kliniskt-bakteriologiska centrallaboratoriet nedlägges, utan påyrkar, att laboratoriet kvarbliver vid lasarettet. Direktionen föreslår, att det kvarstannar i nuvarande lokaler men att den angränsande djuravdelningen omändras till lokaler för klinisk kemi. *Läkarutbildningsberedningen* ifrågasätter — bl. a. med hänsyn till de svåra organisatoriska problem som eljest enligt beredningens mening skulle uppstå för undervisning, forskning och sjukvård — om icke möjlighet föreligger att bibehålla kliniskt-bakteriologiska centrallaboratoriet som en självständig enhet, dock med relativt begränsade resurser. *Lärarkollegiet vid karolinska institutet* motsätter sig bestämt en lösning enligt utredningens förslag när det gäller det kliniskt-bakteriologiska centrallaboratoriet vid lasarettet. Kollegiet anser, att man i stället bör acceptera ett i utredningen redovisat skissförslag över ett till neurokirurgiska kliniken byggnad flyttat bakteriologiskt centrallaboratorium med tillhörande djuravdelning, vilket av byggnadsstyrelsen uppskattats medföra en kostnad av 600 000 kr.

Förhandlingskommissionens förslag

Den av förhandlingskommissionen träffade överenskommelsen har följande lydelse.

Överenskommelse om byggnadsåtgärder för upprustning av serafimerlasarettet

I anslutning till punkten III B i överenskommelse den 20 oktober 1961 mellan svenska staten och Stockholms stad angående nytt undervisningssjukhus i Stockholm m. m. har mellan samma parter — under förutsättning av Kungl. Maj:ts och Stockholms stadsfullmäktiges godkännande — träffats följande överenskommelse.

§ 1.

Målsättningen för upprustningen av serafimerlasarettet skall vara att sjukvård, undervisning och forskning skola kunna vid lasarettet godtagbart

bedrivs intill dess nya medicinska och kirurgiska kliniker vid S:t Görans sjukhus tagas i bruk, vilket jämlikt överenskommelsen den 20 oktober 1961 skall ske senast den 31 december 1976.

§ 2.

Upprustningen i vad avser byggnadsåtgärder skall ske i huvudsaklig överensstämmelse med det program som framlagts av 1962 års utredning om serafimerlasarettet i betänkande den 20 december 1962 med förslag till om- och tillbyggnader samt upprustnings- och utrustningsåtgärder vid serafimerlasarettet, varvid dock skall gälla att *dels* i programmet ingående tillbyggnad till f. d. tvättbyggnaden ej utföres, *dels* Stockholms stads sjukvårdsstyrelse och direktionen för karolinska sjukhuset efter teknisk utredning gemensamt äga besluta vilka åtgärder som skola vidtagas beträffande pannanläggningen, *dels ock* programmet genomföres enligt de riktlinjer som innefattas i en till denna överenskommelse fogad bilaga.

§ 3.

Projektering och byggnadsledning skola omhänderhas av byggnadsstyrelsen. Ritningar och kostnadsberäkningar skola underställas stadens sjukvårdsstyrelse för godkännande.

Sjukvårdsstyrelsen skall utse en kontaktman, som skall äga följa projektering och byggnation.

§ 4.

Byggnadsåtgärderna skola tidsmässigt planeras och bedrivs på sådant sätt, att de utrymda nervklinikerna snarast kunna ianspråktagas för nya ändamål och att verksamheten i byggnader, som måste rivas i samband med den provisoriska Klarabergsledens framdragande, utan tidsutdräkt kan överflyttas till andra lokaler.

Upprustningen av lasarettet i dess helhet skall vara avslutad senast den 1 juli 1967.

§ 5.

Till de i § 2 avsedda byggnadsåtgärderna skall staden bidra med 60 procent av de verkliga kostnaderna.

§ 6.

Byggnadsstyrelsen har att årligen före den 1 juli till stadens sjukvårdsstyrelse ingiva beräkning över kostnaderna för de byggnadsåtgärder som under nästkommande kalenderår avses bli utförda.

§ 7.

Stadens bidrag skall på rekvisition utbetalas successivt à conto allt eftersom ifrågavarande åtgärder genomföres. Slutlig reglering av bidraget sker sedan upprustningen av lasarettet slutförts.

§ 8.

Kostnaderna för lasarettets upprustning må icke till någon del inläggas i lasarettets driftkostnader.

§ 9.

Allt vad som tillföres lasarettet genom vidtagande av ifrågavarande byggnadsåtgärder skall vara stadens egendom.

§ 10.

Till kostnaderna för anordnande av kandidatrum samt omklädningsrum för kvinnlig sjukvårds- och ekonomipersonal inom kirurgiska klinikbyggnaden, vilka åtgärder vidtagits enligt Kungl. Maj:ts beslut den 23 augusti 1962, skall staden bidra med 60 procent.

Till förslaget till överenskommelse har förhandlingskommissionen fogat såsom bilaga följande *promemoria med riktlinjer för genomförandet av det av 1962 års utredning om serafimerlasarettet i betänkande den 20 december 1962 framlagda byggnadsprogrammet*.

1. Poliklinikbyggnaden

Utrymmena för sjukgymnastisk verksamhet böra i möjligaste mån reduceras.

Inom poliklinikbyggnaden med tillbyggnad böra inrymmas även lokaler för patientinskrivning, handkirurgisk poliklinik och — därest så är möjligt — konsultmottagningar.

2. Medicinska klinikbyggnaden

Neurologiska avdelningen I bör tillsvidare i huvudsakligen oförändrat skick disponeras som medicinsk vårdavdelning. Den kvalificerade laboratorieverksamhet för sjukvård och forskning som enligt utredningen skulle förläggas till denna vårdavdelning, bör i stället kunna i rimlig omfattning tillgodoses genom utnyttjande av andra för vårdplatser icke ianspråktagna lokaler inom denna klinikbyggnad.

3. Patologibygnaden

Kliniskt-bakteriologiska centrallaboratoriet bör kvarligga vid sjukhuset i nuvarande lokaler.

Den särskilda djuravdelningen för laboratoriet bör dock nedläggas och laboratoriet i avseende å djurförsök repliera på karolinska sjukhuset. Djuravdelningens lokaler tillföras kliniskt-kemiska centrallaboratoriet.

4. Neurokirurgibygnaden

Det i betänkandet redovisade behovet av lokaler för omklädningsrum, läkarexpeditioner och andra funktioner vid lasarettet, vilket icke kan tillgodoses inom övriga byggnader, men oundgängligen måste tillfredsställas, bör tillgodoses inom neurokirurgibygnaden, i förekommande fall med motsvarande minskning av för personalbostäder avsedda utrymmen; dock med den begränsningen att föreslagna personalbostäder utföras så att minst 20 personer beredas bostad inom byggnaden.

5. Allmänt

Vid byggnadsprogrammets genomförande skola beaktas de möjligheter till besparingar som i övrigt angivits i betänkandet under avsnittet »Byggnadskostnader» och som därutöver befinnas föreligga. Beträffande ventilation, brandskydd m. m. skola dock — i den mån dispens ej erhålles — alla åtgärder vidtagas som erfordras på grund av vederbörande myndigheters föreskrifter gällande kommunala sjukhus.

Kostnaderna, som enligt betänkandet efter däri angivna kostnadsminskningar uppskattas till omkring 12 milj. kr, torde genom slopandet av tillbyggnaden till f. d. tvättbyggnaden samt av ombyggnaden av neurologiska avdelningen I kunna reduceras till ca 11 milj. kr.

Till denna uppskattade kostnad får läggas kostnader för ofrånkomliga åtgärder beträffande pannanläggning, ventilation, brandskydd m. m.

Beträffande bestämmelserna i föreliggande villkorligt slutna överenskommelse anför kommissionen i huvudsak följande.

Vissa myndigheter har uttryckt tveksamhet inför en investering av föreslagen omfattning i ett sjukhus, som skall utnyttjas endast en begränsad tid. Såvitt förhandlingskommissionen kan bedöma, är det emellertid ofrånkomligt, att medicinsk utbildning bedrivs vid serafimerlasarettet intill den tidpunkt, då densamma kan överflyttas till S:t Görans sjukhus. Kommissionen framhåller vidare i denna fråga, att utvecklingen inom sjukvården och forskningen sker så snabbt att även ett nybyggt sjukhus inom en relativt kort tid kan bli otidsenligt. Mot bakgrunden härav bör en ytterligare brukningstid av 10—15 år för ett sjukhus betraktas såsom en tillräckligt lång tid för att betydande investeringar skall kunna vara motiverade. Härtill kommer, att större värden än ifrågavarande investeringar kan gå till spillo genom att de personella resurser, som ett undervisningssjukhus förfogar över, inte kan utnyttjas på ett effektivt sätt.

Den för staten och Stockholms stad gemensamma målsättningen för upprustningen av serafimerlasarettet har kommit till uttryck i överenskommelsens första paragraf, där det fastslås, att såväl sjukvård som undervisning och forskning skall godtagbart kunna bedrivas vid lasarettet intill dess motsvarande undervisningskliniker vid S:t Görans sjukhus tages i bruk, vilket enligt 1961 års överenskommelse skall ske senast den 31 december 1976. Denna målsättning har även varit grunden för 1962 års utrednings programförslag. Parterna har enats om att antaga utredningens förslag såsom ett principprogram för lasarettets upprustning och har därvid varit medvetna om att detta program måste följas upp av en mera detaljerad projektering av de föreslagna byggnadsåtgärderna.

Vissa modifikationer i förslaget har likväl ansetts böra vidtagas. Sålunda utsäges i § 2 *dels* att föreslagen tillbyggnad till f. d. tvättbyggnaden ej skall utföras, *dels* att stadens sjukvårdsstyrelse och direktion för karolinska sjukhuset efter teknisk utredning skall besluta vilka åtgärder som skall vidtagas beträffande pannanläggningen, *dels ock* att programmet för lasarettets upprustning skall genomföras enligt de riktlinjer som av parterna dragits upp i en till överenskommelsen fogad bilaga.

Bland de spörsmål, som varit föremål för förhandlingskommissionens särskilda uppmärksamhet, har varit frågan om antalet vårdplatser vid lasarettet efter upprustningen. Under förhandlingarna har framhållits, att vissa vårdsalar vid lasarettet inrymmer fler vårdplatser än vad som är för-

enligt med nutida krav på utrymmesstandard m. m. Det har emellertid visat sig vara omöjligt att utan mycket stora kostnader åstadkomma en genomgående minskning av vårdsalarnas storlek och platsantal till vad som ur sjukvårdssynpunkter kunde vara önskvärt. Parterna har icke ansett sig kunna förorda så vittgående och kostsamma åtgärder. Det är vidare angeläget ur såväl sjukvårdens som utbildningens och forskningens synpunkter att antalet vårdplatser vid lasarettet ej minskas alltför mycket.

Vid förhandlingarna har förutsatts, att antalet vårdplatser vid lasarettet efter upprustningen skall vara ungefär 330, varav ca 150 för kirurgiska och ca 180 för medicinska fall. Vid beräkning av detta vårdplatsantal har hänsyn icke tagits till de platser, som kan komma att föreligga på intagningsavdelning eller postoperativ avdelning. Den sålunda uppdragna ramen för lasarettets vårdplatser ger en viss möjlighet att vid detaljprojekteringen minska vårdplatsantalet på de större salarna.

Beträffande de i överenskommelsen uppdragna riktlinjerna för upprustningens bedrivande anför förhandlingskommissionen särskilt följande.

Parterna har vid avvägningen mellan olika lokalbehov funnit att den sjukgymnastiska verksamheten — inklusive utbildning — endast kan erhålla begränsade resurser vid lasarettet. I riktlinjerna har således betonats, att de av utredningen föreslagna utrymmena för sjukgymnastisk verksamhet bör i möjligaste mån reduceras. Patientinskrivningen bör vidare kvarligga inom poliklinikbyggnaden, dit handkirurgisk poliklinik och helst även konsultmottagningar bör förläggas. Parterna förutsätter, att vid det fortsatta projekteringsarbetet en bättre disposition av väntrummutrymmena i poliklinikbyggnaden eftersträvas. Vid en disposition i enlighet med det anförda av poliklinikbyggnaden torde emellertid en tillbyggnad i överensstämmelse med utredningens förslag inte kunna undvikas.

Förhandlingskommissionen har icke ansett sig kunna pröva det forskningsprogram, som legat till grund för utredningens förslag och bl. a. inneburit, att den friställda neurologiska avdelningen I skulle omdisponeras för en s. k. »metabolic ward» med ett fåtal vårdplatser och kvalificerade behandlings- och forskningsresurser. Frågan om organisationen av den kvalificerade sjukvården och forskningen vid sjukhuset måste emellertid bedömas mot bakgrunden av intresset att hålla vårdplatsantalet på en hög nivå. Med hänsyn härtill har parterna enats om att neurologiska avdelningen I tillsvidare i huvudsakligen oförändrat skick skall disponeras som medicinsk vårdavdelning. Härvid har förutsatts, att den förstärkning av forskningsresurserna som utredningens förslag syftar till, ändock skall kunna genomföras genom friställande av andra lokaler inom den medicinska kliniken för den kvalificerade laboratorieverksamhetens behov.

Utredningen föreslår, att lasarettets kliniskt-bakteriologiska centrallaboratorium nedlägges såsom självständig verksamhetsgren. Flertalet remissmyndigheter har emellertid påyrkat, att laboratoriet kvarblir vid lasarettet. Vid avtalsförhandlingarna har valts en lösning i överensstämmelse med det förslag, som framförts av direktionen för karolinska sjukhuset. Det kliniskt-bakteriologiska centrallaboratoriet bör sålunda kvarligga i nuvarande lokaler. Avdelningens djuravdelning nedlägges dock och dessa lokaler tillföres kliniskt-kemiska centrallaboratoriet.

Som nämnts har parterna funnit, att den föreslagna tillbyggnaden till f. d. tvättbyggnaden icke bör uppföras. Slopandet av ifrågavarande tillbyggnad medför att de av utredningen dit förlagda lokalfunktionerna (patientkontor, läkarexpeditioner, omklädningsrum, etc.) antingen utgår eller också placeras inom andra delar av lasarettet. Sådana nödvändiga funktioner, som inte kan få lokaler annorstädes inom lasarettet, bör emellertid inrymmas inom neurokirurgibyggnaden. Utredningen har föreslagit, att bostäder för sammanlagt 41 personer anordnas i denna byggnad. Med hänsyn till att anskaffandet av bostäder är en kommunal angelägenhet har förhandlingskommissionen varit tveksam huruvida ledigblivna lokaler borde utnyttjas för personalbostäder. Med tanke på nödvändigheten framför allt ur rekryteringssynpunkter av att sjukhuset kan erbjuda centralt belägna bostäder, har kommissionen dock ansett sig kunna godtaga, att personalbostäder för tjugo personer tillförsäkras lasarettet inom neurokirurgibyggnaden.

I den till överenskommelsen bilagda promemorian har kostnaderna för upprustningen berörts. Betänkandet upptar med angivna kostnadsminskningar en uppskattad kostnad på omkring 12 milj. kr. Genom slopandet av tillbyggnaden till f. d. tvättbyggnaden och av ombyggnaden av neurologiska vårdavdelningen I reduceras det uppskattade beloppet till ca 11 milj. kr.

Till detta belopp får emellertid läggas kostnaderna för de åtgärder, som vid projekteringen befinner sig ofrånkomliga bl. a. när det gäller pannanläggning, ventilation och brandskydd. Beträffande ventilation, brandskydd m. m. skall — i den mån dispens ej erhålles — alla sådana åtgärder vidtagas, vilka erfordras på grund av vederbörande myndigheters föreskrifter gällande kommunala sjukhus. Det förutsättes, att dispens från föreskrifterna sökes där detta motiveras av omständigheterna. Beträffande panncentralen får som nämnts efter en teknisk utredning sjukvårdsstyrelsen och direktionen för karolinska sjukhuset enas om vilka åtgärder, som är ofrånkomliga för att hålla anläggningen i godtagbart skick under den tidsperiod, lasarettet skall utnyttjas. Vid byggnadsprogrammets genomförande skall även i övrigt alla möjligheter till besparingar iakttagas.

Upprustningen av lasarettet i dess helhet skall enligt överenskommelsen vara avslutad senast den 1 juli 1967, men med hänsyn till att serafimerlasarettet kommer att kunna utnyttjas endast under en begränsad tid är det angeläget, att överenskomna byggnadsåtgärder kommer till stånd snarast möjligt. Enligt parternas mening bör byggnadsstyrelsen avdela särskild personal för ändamålet. Kommissionen förutsätter vidare, att konsulter ställes till förfogande i tillräcklig utsträckning för att säkerställa ett snabbt genomförande av upprustningen av lasarettet.

I §§ 5—9 har de ekonomiska mellanhavandena mellan parterna reglerats. Att staden skall bidra med 60 procent av de verkliga kostnaderna för byggnadsåtgärderna har redan fastslagits i 1961 års överenskommelse, vari även stadgas att staten helt svarar för utrustningen i samband med nämnda byggnadsåtgärder.

Förhandlingskommissionen framhåller betydelsen av att ett nära samarbete snarast kommer till stånd mellan serafimerlasarettet och S:t Görans sjukhus, vilket särskilt skulle främjas genom ett realiserande av det av nämnden för undervisningssjukhusens utbyggande framlagda förslaget att redan under åren 1968 och 1969 bereda professorerna i medicin och kirurgi vid serafimerlasarettet ställning jämväl som överläkare vid S:t Görans sjukhus.

Kommissionen har även erhållit uppdrag att förhandla rörande fördelningen mellan staten och staden av vissa kostnader för tidigare beslutad upprustning av serafimerlasarettet. Uppdraget avsåg dels vissa uppkomna merkostnader för anordnande av vissa kandidat- och omklädningsrum inom lasarettets kirurgiska klinik om sammanlagt 38 500 kr., dels ock vissa allmänna merkostnader för ifrågavarande upprustning av lasarettet. Beträffande förstnämnda merkostnader har en bestämmelse om kostnadsfördelningen intagits i den villkorligt slutna överenskommelsen såsom § 10. När det gäller de allmänna merkostnaderna erinrar kommissionen om vad föredragande statsrådet anfört härom i propositionen 1963: 65 (s. 25—26). I anförandet anges kostnaderna till 585 000 kr. Vidare konstateras, att endast 9 000 kr. av merkostnaderna faller på byggnadsobjekt, beträffande vilka Stockholms stads kostnadsandel är maximerad och redan helt ianspråktagen, samt att staden för återstoden avtalsenligt har att bidra med 60 procent. Föredragande statsrådet uttalar, att på statsverket till följd härav bör belöpa avrundat 240 000 kr.

Sedan förhandlingskommissionen förvissat sig om att stadens förhandlingsdelegerade icke hävdar någon annan kostnadsfördelning beträffande de allmänna merkostnaderna än den i propositionen förutsatta, anser kommissionen det givna uppdraget även i den här avsedda delen slutfört.

C. Utrustningsfrågan

1962 års utrednings förslag

1962 års utredning om serafimerlasarettet har i sitt i det föregående berörda betänkande med förslag till om- och tillbyggnader samt upprustnings- och utrustningsåtgärder vid serafimerlasarettet framlagt förslag angående anskaffande jämväl av utrustning i samband med en allmän upprustning av lasarettet.

Utredningen framhåller, att bedömningen av utrustningsbehovet grundar sig på förslag, som lämnats av cheferna för kliniker, laboratorier etc. Bearbetning och komplettering av dessa förslag har resulterat i ett ungefärligt kostnadsförslag, som till beloppet och i förhållande till målsättningen bedömes som rimligt. Justeringar i sak torde emellertid bli nödvändiga vid upphandlingstillfället med hänsyn till den tekniska utveck-

lingen under den tidsperiod, som upprustningen kan komma att omfatta. Upphandling bör enligt utredningen påbörjas snarast möjligt, exempelvis när det gäller ersättning för försliten och omodern materiel samt utrustning, som kan inplaceras i vid nervklinikernas avflyttning tillgängliga lokaler.

Föreslagen höjning av utrustningsstandarden avser huvudsakligen laboratorie- och behandlingslokalerna och innebär enligt utredningen en påtaglig ökning av de sjukvårds- och forskningsmässiga resurserna.

Totalkostnaden för anskaffande av föreslagen utrustning beräknas uppgå till 3 560 000 kr. Efter denna utrustningsanskaffning måste emellertid vårdavdelningarna, trots nyligen genomförd modernisering, enligt utredningens mening fortfarande anses ha en rätt låg utrustningsstandard.

Utrustningskostnaderna fördelar sig i stora drag enligt följande. För medicinska kliniken föreslås 870 000 kr., varav 290 000 kr. avser utrustning gemensam huvudsakligen med kliniskt-kemiska laboratoriet. Större delen faller på en specialavdelning för patienter med vissa intermediära ämnesomsättningsrubbingar — ca 214 000 kr. — samt på klinikens egna laboratorier, vilka tidigare saknats. Kirurgiska kliniken fordrar 450 000 kr. med huvuddelen — ca 307 000 kr. — för täckande av den ökade poliklinikverksamheten samt för experimentalkirurgiskt ändamål. För röntgenavdelningen åtgår 490 000 kr., varav för röntgenkinematografi med tillbehör 221 000 kr. Det kliniskt-kemiska laboratoriet kräver 650 000 kr., varav ca 240 000 för gaskromatografi och infraröd spektrofotometri. Det kliniskt-fysiologiska laboratoriet kräver 356 000 kr. samt bland övriga större poster märks 60 000 kr. för fysioterapiavdelningen och 60 000 kr. för personalrum.

De myndigheter, som enligt vad tidigare anförts yttrat sig över utredningens förslag, har i stort sett icke haft något att erinra mot förslaget i vad det avser anskaffning av utrustning till serafimerlasarettet. I samband med förslag till ändring i det av utredningen framlagda byggnadsprogrammet har vissa myndigheter dock även framhållit konsekvenserna härav beträffande utrustningsåtgärderna. *Nämnden för undervisningssjukhusens utbyggande* anser vidare att forskningsrådsmedel bör ifrågakomma för viss utrustningsanskaffning samt att ett hittills icke utrustat laboratorium vid röntgenavdelningen icke bör erhålla föreslagen utrustning å ca 220 000 kr., då erfarenheter först bör avvaktas om den framtida belastningen på avdelningen.

Direktionens för karolinska sjukhuset förslag

Direktionen för karolinska sjukhuset hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att på tilläggsstat till riksstaten för budgetåret 1963/64 under förevarande anslag anvisa 1 200 000 kr. till anskaffande av utrustning till serafimerlasarettet, samt anför bl. a. följande.

Sedan numera villkorlig överenskommelse träffats mellan representanter för staten och Stockholms stad angående upprustning av serafimerlasarettet, enligt vilken överenskomna byggnadsåtgärder skall vara avslutade senast den 1 juli 1967, har enligt direktionens mening underlag erhållits för bedömning av medelsbehoven under innevarande och närmast följande budgetår i vad avser upprustning av lasarettets inventarie- och apparatbestånd.

I likhet med 1962 års utredning finner direktionen det angeläget att föreslagen utrustningsanskaffning påbörjas snarast möjligt. I sådant syfte har direktionen, med utgångspunkt från den till förenämnda betänkande fogade utrustningslistan, låtit verkställa en beräkning av den utrustning i olika hänseenden, som i första hand och redan under innevarande budgetår kan anskaffas utan att ändrade lokaldispositioner behöver avvaktas. Direktionen föreslår således anskaffande av utrustning till ett värde av 1 200 000 kr. i enlighet med följande sammanställning.

Medicinska kliniken	475 000
Kirurgiska kliniken	150 000
Röntgenavdelningen	200 000
Kliniskt-fysiologiska centrallaboratoriet	125 000
Kliniskt-kemiska centrallaboratoriet	225 000

Summa (avrundat) kr. 1 200 000

D. Departementschefen

Såsom framgår av den inledningsvis lämnade historiken sålde staten år 1948 serafimerlasarettets fastigheter till Stockholms stad i samband med att ett avtal ingicks med staden om samarbete för ny- och ombyggnad samt drift av det staden tillhöriga Sabbatsbergs sjukhus, dit större delen av den medicinska utbildning och forskning, som bedrivits vid serafimerlasarettet, avsågs bli överflyttad. De neurologiska och neurokirurgiska klinikerna vid serafimerlasarettet skulle dock överflyttas till en nybyggnad vid karolinska sjukhuset. Trots överlåtelsen skulle staden övertaga driften av serafimerlasarettet först vid en senare tidpunkt.

När sabbatsbergsavtalet träffades räknade man med att de planerade nya klinikerna vid Sabbatsbergs sjukhus skulle hinna färdigställas under 1950-talet. Färdigställandet dröjde emellertid. Det framstod därför alltmera klart, att serafimerlasarettet — som var i dåligt skick — skulle komma att användas i undervisningens tjänst åtskilligt längre än vad som ursprungligen avsetts. På grund härav åtog sig staten i ett år 1958 med Stockholms stad slutet avtal att verkställa en viss upprustning av lasarettet. Upprustningen grundade sig på förslag av en för ändamålet tillkallad utredningsman. Enligt avtalet skulle staden svara för 60 procent av de verkliga kostnaderna för byggnads- och reparationsarbetena. Staten skulle helt

bekosta anskaffningen av inventarier och utrustning. Ifrågavarande upprustning är numera i huvudsak avslutad och har i vad gäller byggnadsåtgärder kostat i runt tal 4,4 milj. kr. Med anledning av senare överenskommelser med staden om ändringar i det ursprungliga upprustningsprogrammet har statens andel kommit att något överstiga 40 procent av nämnda totalkostnad.

Jag vill redan i detta sammanhang betona, att upprustningen av lasarettet hade en begränsad omfattning och endast var ägnad att avhjälpa de mest framträdande bristerna i fråga om lokaler och utrustning.

Sedan utbyggnad av Sabbatsbergs sjukhus av olika skäl visat sig svårt att realisera, träffades den 20 oktober 1961 mellan staten och staden en överenskommelse angående ett nytt undervisningssjukhus i Stockholm m. m., enligt vilken undervisningen skall förläggas till S:t Görans sjukhus i stället för till Sabbatsbergs sjukhus. Samtliga i överenskommelsen angivna kliniker och anläggningar vid S:t Görans sjukhus skall vara färdigställda senast den 31 december 1976. Staten skall enligt överenskommelsen behålla huvudmannskapet över serafimerlasarettet t. o. m. den 30 juni 1968. Därefter skall emellertid den medicinska utbildningen och forskningen bedrivas i oförändrad omfattning vid lasarettet tills de nya medicinska och kirurgiska klinikerna vid S:t Görans sjukhus kan tagas i bruk.

Vid träffandet av 1961 års överenskommelse förutsatte man således, att serafimerlasarettet skulle komma att utnyttjas för medicinsk utbildning och forskning ytterligare en tid. Enligt överenskommelsen skall de lokaler vid lasarettet, som friställs vid nervklinikernas överflyttning till karolinska sjukhuset, ombyggas och iordningställas för vårdavdelningar, laboratorier m. m. Till dessa och övriga ifrågakommande byggnadsåtgärder, varom närmare överenskommelse avsågs komma att träffas mellan parterna, skall staden bidra med 60 procent av kostnaderna. Kostnaderna för anskaffandet av utrustning i samband med byggnadsåtgärderna skall däremot helt bestridas av staten.

1962 års utredning om serafimerlasarettet har därefter i december 1962 överlämnat ett betänkande med förslag till om- och tillbyggnader samt upprustnings- och utrustningsåtgärder vid serafimerlasarettet. Utredningen har bl. a. beaktat, att den medicinska utbildningen i Stockholm utökats, vilket medför att utbildning i de kliniska ämnena kommer att anordnas vid serafimerlasarettets medicinska och kirurgiska kliniker fr. o. m. vårterminen 1965 för 80 kandidater årligen mot tidigare 60. Utredningen har även tagit hänsyn till att den s. k. Klarabergsleden — som provisoriskt skall dragas så, att den lämnar lasarettets vitala delar orörda — kommer att ge upphov till så kraftiga bullerstörningar, att den byggnad, som ligger intill leden och som hittills inrymt neurokirurgiska kliniken, inte kan utnyttjas för vårdändamål. Beträffande den närmare innebörden av utredningens förslag får jag hänvisa till den redogörelse som tidigare lämnats.

Av särskilt intresse är utredningens förslag att det inom förutvarande neurologiska vårdavdelningen I skulle anordnas en specialavdelning för intermedieära ämnesomsättningsrubbnings, omfattande bl. a. en vårdavdelning för 8 patienter (»metabolic ward»), vidare att det bakteriologiska centrallaboratoriet skulle läggas ned som självständig enhet vid lasarettet samt att bostäder för 41 personer skulle anordnas inom neurokirurgibyggnaden.

Byggnadsstyrelsen har uppskattat kostnaden för ett fullständigt genomförande av utredningens förslag i vad avser byggnadsåtgärderna till i runt tal 17 milj. kr. Utredningen har för sin del ansett, att kostnaden under vissa förutsättningar skulle kunna begränsas till ca 12 milj. kr. men har framhållit, att den riktiga kostnaden torde ligga någonstans mellan de angivna beloppen. Utredningen betonar emellertid, att en fullständig kostnadsberäkning kan åstadkommas först sedan definitiva byggnadshandlingar föreligger.

Utredningen föreslår vidare på grundval av förslag från klinikchefer m. fl. anskaffande av utrustning till ett värde av närmare 3,6 milj. kr.

I remissyttrandena över utredningsförslaget spåras genomgående en viss betänksamhet inför en investering av den angivna storleksordningen i ett äldre sjukhus, som inte ens efter en sådan investering kan ur sjukvårdens, utbildningens och forskningens synpunkter anses vara fullt tillfredsställande. Remissinstanserna har därför bl. a. ifrågasatt en forcering av utbyggnaden av S:t Görans sjukhus för att möjliggöra en överflyttning av verksamheten vid serafimerlasarettet till nyssnämnda sjukhus betydligt tidigare än vid den överenskomna tidpunkten. Om det däremot skulle visa sig, att serafimerlasarettet måste förutsättas komma att utnyttjas för den medicinska utbildningen intill utgången av år 1976, har dock remissmyndigheterna ansett sig kunna godtaga en omfattande upprustning av lasarettet.

Det är mot denna bakgrund man får se den av förhandlingskommissionen nu framlagda överenskommelsen om byggnadsåtgärder för upprustning av serafimerlasarettet, som träffats i anslutning till 1961 års överenskommelse.

Förhandlingskommissionen har bedömt det som ofrånkomligt att medicinsk utbildning bedrivs vid serafimerlasarettet intill den tidpunkt, då densamma kan överflyttas till S:t Görans sjukhus. Såsom målsättning för lasarettets upprustning har således i den framlagda överenskommelsen angivits, att sjukvård, utbildning och forskning skall kunna godtagbart bedrivas vid lasarettet intill dess nya medicinska och kirurgiska kliniker vid S:t Görans sjukhus tages i bruk, vilket enligt 1961 års överenskommelse skall ske senast den 31 december 1976.

Den byggnadsmässiga upprustningen skall enligt föreliggande överenskommelse ske i huvudsaklig överensstämmelse med det program, som framlagts av 1962 års utredning om serafimerlasarettet. En av utredningen före-

slagen tillbyggnad till f. d. tvättbyggnaden skall dock inte utföras. Vidare skall stadens sjukvårdsstyrelse och direktionen för karolinska sjukhuset efter teknisk utredning besluta om vilka åtgärder, som skall vidtagas rörande pannanläggningen. Programmet skall genomföras enligt vissa riktlinjer, som intagits i en bilaga till överenskommelsen.

Byggnadsprojektet skall omhänderhas av byggnadsstyrelsen, men ritningar och kostnadsberäkningar skall godkännas av stadens sjukvårdsstyrelse, som även skall följa projektering och byggande genom en kontaktman. Upprustningen av lasarettet förutsättes vara avslutad senast den 1 juli 1967.

I överenskommelsen är även intagen en bestämmelse om kostnadsfördelningen beträffande vissa redan vidtagna ombyggnadsåtgärder inom den kirurgiska klinikbyggnaden vid lasarettet, vilka åtgärder legat i linje med utredningens förslag.

Kommissionen har särskilt uppmärksammat frågan om antalet vårdplatser vid lasarettet sedan upprustningen genomförts. Före nervklinikerens avflyttning har lasarettet omfattat omkring 60 neurologiska, 145 medicinska, 150 kirurgiska samt 80 neurokirurgiska vårdplatser eller sammanlagt ca 435 vårdplatser. Enligt utredningens förslag skall i princip de neurologiska vårdplatserna tilläggas medicinska kliniken under det att de neurokirurgiska vårdplatserna i fortsättningen inte kommer att kunna nyttjas för vårdändamål. Parterna har inte velat förorda de vittgående och kostsamma åtgärder, som skulle erfordras för att lasarettets vårdssalar skulle bringas att motsvara nutida krav på utrymmesstandard m. m. Med hänsyn till sjukvårdens, utbildningens och forskningens behov av vårdplatser har parterna inte heller ansett sig kunna föreslå en alltför omfattande minskning av vårdplatsantalet vid lasarettet, som eljest kunde motiveras av standardmässiga skäl, utan förutsatt att antalet vårdplatser efter upprustningen skulle utgöra ca 150 för kirurgiska och ca 180 för medicinska fall, dvs. totalt omkring 330, exkl. ett tiotal vårdplatser vid intagningsavdelning och postoperativ avdelning. Denna ram ger dock enligt kommissionens mening en viss möjlighet att vid detaljprojekteringen minska de största salarnas vårdplatsantal.

De till överenskommelsen fogade riktlinjerna innebär bl. a. följande. Den neurologiska vårdavdelningen I bör tills vidare i huvudsakligen oförändrat skick disponeras som medicinsk vårdavdelning. En kvalificerad laboratorieverksamhet för sjukvård och forskning bör i rimlig omfattning kunna tillgodoses inom klinikbyggnaden utan att man tar i anspråk lokaler som nu utnyttjas för vårdplatser. Det kliniskt-bakteriologiska centrallaboratoriet bör ligga kvar vid lasarettet i nuvarande lokaler, men någon särskild djuravdelning bör inte finnas anordnad. Oundgängliga lokalbehov, som ej kan fyllas inom lasarettets övriga byggnader, bör tillgodoses inom neurokirurgibyggnaden

Med hänsyn till att anskaffandet av bostäder i princip skall vara en kommunal angelägenhet har kommissionen tvekat inför förslaget att de genom nervklinikernas avflyttning ledigblivna lokalerna även borde utnyttjas för personalbostäder. Då kommissionen från rekryteringssynpunkt ansett det vara nödvändigt, att sjukhuset kan erbjuda centralt belägna bostäder, har kommissionen emellertid godtagit, att bostäder för 20 personer anordnas inom neurokirurgbyggnaden.

I riktlinjerna betonas, att alla möjligheter till besparingar skall beaktas. Kostnaderna för den byggnadsmässiga utrustningen torde enligt riktlinjerna kunna reduceras till ca 11 milj. kr., vartill dock får läggas kostnaderna för ofrånkomliga åtgärder beträffande pannanläggning, ventilation, brandskydd m. m.

Jag vill understryka, att staten genom den föreliggande överenskommelsen ikläder sig ansvaret för en genomgripande bl. a. byggnadsmässig utrustning av serafimerlasarettet med betydande kostnader för statsverket. En naturlig fråga är då, huruvida det verkligen är nödvändigt att utnyttja lasarettet för medicinsk utbildning och forskning under ytterligare drygt tio år. Enligt vad jag under hand inhämtat torde det dock icke vara möjligt att forcera den planerade utbyggnaden av S:t Görans sjukhus så, att den nuvarande verksamheten vid serafimerlasarettet kunde överflyttas dit inom en relativt nära framtid. Inte heller torde det vara möjligt att i avvaktn på tillkomsten av tillfredsställande undervisningskliniker på S:t Görans sjukhus bereda plats för ifrågavarande undervisning och forskning på annat sjukhus. Då det således är nödvändigt att bibehålla den medicinska utbildningen på serafimerlasarettet, tills den enligt tidigare fastställda planer skall överflyttas till S:t Görans sjukhus, är det enligt min mening ofrånkomligt att rusta upp lasarettet i ungefärligen den omfattning, som den träffade överenskommelsen innebär. Vid mitt ställningstagande har jag även beaktat vikten av att lasarettet får en sådan standard, att det skall bli möjligt att vidmakthålla en tillfredsställande personalrekrytering.

I detta sammanhang vill jag erinra om att riksdagen — med hänsyn till angelägenheten av ytterligare vidgning av läkarutbildningen — godkänt en principöverenskommelse med Stockholms stad och Stockholms läns landsting, som framlagts i propositionen 1963: 142 (s. 61) och som innebär anordnande i provisoriska former av ytterligare 40 medicinska nybörjarplatser i Stockholm under tio intagningsår fr. o. m. höstterminen 1963. Även om den propedeutiska och kliniska utbildningen därvid avses bli förlagd till sjukhus, tillhöriga Stockholms stad och Stockholms läns landsting, kan man räkna med att sjukvårdsresurserna i vart fall inom laboratorieämnena vid karolinska sjukhuset och serafimerlasarettet i viss mån kommer att belastas av denna ytterligare kapacitetsvidgning. Jag vill i detta avseende bl. a. hänvisa till att enligt den sistnämnda överenskommelsen de

kommunala sjukhusens lokaler, utrustning och personal ej får tagas i anspråk för forskning utöver vad som normalt bedrivs vid kommunala sjukhus.

I fråga om behovet av ytterligare vidgning av läkarutbildningen vill jag vidare erinra om den nyligen framlagda propositionen 1963:172 angående riktlinjer för fortsatt utbyggnad av universitets- och högskoleväsendet m. m. Chefen för ecklesiastikdepartementet uttalar där, att han för egen del finner det vara både önskvärt och möjligt att nu utan ytterligare prognosutredningar inrikta utbildningsplaneringen för de medicinska fakulteternas del under återstoden av innevarande decennium på en total intagningskapacitet av drygt 900 platser. Jämfört med den hittills beslutade och planerade intagningen skulle detta innebära en ökning av antalet nybörjarplatser med i runt tal 200. Enligt direktiven för den kommitté, som av chefen för ecklesiastikdepartementet tillsatts för vissa undersökningar rörande den fortsatta utbyggnaden av universitet och högskolor m. m., kan därvid ytterligare vidgning av läkarutbildningskapaciteten komma att aktualiseras i Stockholm.

Med hänsyn till det anförda finner jag att ifrågavarande upprustning av serafimerlasarettet bör komma till stånd. Härigenom kommer godtagbara betingelser att erhållas för den undervisning, forskning och sjukvård, som måste bedrivas på lasarettet i vart fall under ytterligare en tio-årsperiod. Jag anser mig därvid även böra godtaga de framlagda förslagen beträffande det klinisk-bakteriologiska centrallaboratoriet samt anordnandet av personalbostäder vid lasarettet. Överenskommelsens detaljbestämmelser föranleder ingen erinran från min sida.

Jag anser mig således böra förorda att den framlagda överenskommelsen godkännes.

I detta sammanhang bör bringas till riksdagens kännedom, att Kungl. Maj:t genom beslut den 18 september 1963 bl. a. uppdragit åt byggnadsstyrelsen att i samråd med direktionen för karolinska sjukhuset och representanter för Stockholms stad utföra projektering av de byggnadsåtgärder vid serafimerlasarettet, som avses i sagda överenskommelse, fram t. o. m. färdigställande av huvudhandlingar, innefattande tillförlitlig kostnadsberäkning, samt att därefter underställa ärendet Kungl. Maj:ts förnyade prövning. Med hänsyn till att vissa av de ifrågavarande åtgärderna måste komma till utförande med största möjliga skyndsamhet torde det — om riksdagen inte har något att invända däremot — få ankomma på Kungl. Maj:t att besluta om vilka av ifrågavarande byggnadsåtgärder, som inom en kostnadsram av totalt 1 000 000 kr. bör vidtagas redan under innevarande budgetår. Den statliga andelen härav — 400 000 kr. — har redan anvisats för innevarande budgetår (prop. 1963: 65, s. 28 f.).

Direktionen för karolinska sjukhuset har med utgångspunkt i de förslag beträffande utrustningsanskaffning, som avgivits av 1962 års utredning om serafimerlasarettet, beräknat vilken utrustning som i första hand kan

anskaffas under innevarande budgetår utan att ändrad lokaldisposition behöver avvaktas. Direktionen har därvid funnit, att utrustning bör anskaffas till ett värde av i runt tal 1 200 000 kr. Med hänsyn till angelägenheten av att upprustningen av serafimerlasarettet bedrivs i snabbast möjliga takt anser jag det nödvändigt, att medel för ifrågavarande ändamål anvisas redan under innevarande budgetår å tilläggsstat I. Utan att nu ta ställning till frågan vilken utrustning, som bör anskaffas, finner jag dock det av direktionen äskade beloppet vara väl avvägt. Jag tillstyrker en medelsanvisning av 1 200 000 kr. för ändamålet under innevarande budgetår.

Kungl. Maj:t har i förut berörda beslut den 18 september 1963 även uppdragit åt karolinska sjukhusets utrustningskommitté att handha frågan om den utrustning, som befinner sig böra anskaffas vid serafimerlasarettet dels i samband med byggnadsåtgärderna för upprustning av serafimerlasarettet, dels ock i övrigt med anledning av framförda förslag i det av 1962 års utredning om serafimerlasarettet avgivna betänkandet. Kungl. Maj:t har därvid bl. a. anbefallt utrustningskommittén att till Kungl. Maj:t inkomma med utrustningsförslag och förslag till tidsplan för utrustningens anskaffande. Vidare har Kungl. Maj:t bemyndigat utrustningskommittén att beställa sådan utrustning, som erfordras i samband med iordningställandet av nervklinikernas lokaler för andra verksamhetsgrenar vid serafimerlasarettet, till ett värde av högst 250 000 kr. att gäldas tidigast den 1 januari 1964 eller den tidigare dag, som kunde bli av Kungl. Maj:t bestämd.

Under förutsättning att riksdagen icke har något att erinra däremot torde det få ankomma på Kungl. Maj:t att närmare pröva utrustningskommitténs utrustningsförslag samt inom ramen för anvisade medel medgiva den utrustningsanskaffning, som bör ske under innevarande budgetår.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att i huvudsaklig överensstämmelse med vad jag i det föregående förordat godkänna överenskommelse med Stockholms stad om byggnadsåtgärder för upprustning av serafimerlasarettet;

b) till *Bidrag till vissa om- och tillbyggnadsarbeten vid serafimerlasarettet m. m.* å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1963/64 anvisa ett reservationsanslag av 1 200 000 kr.

Vad föredraganden sålunda med instämmande av statsrådets övriga ledamöter hemställt bifaller Hans Kungl. Höghet Regenten.

Ur protokollet:

Berit Sandqvist-Örnberg

FINANSDEPARTEMENTET

Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Regenten, Hertigen av Halland, i statsrådet å Stockholms slott den 18 oktober 1963.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena NILSSON, statsråden STRÄNG, ANDERSSON, LINDSTRÖM, LANGE, KLING, SKOGLUND, EDENMAN, JOHANSSON, AF GEIJERSTAM, HERMANSSON, HOLMQVIST, ASPLING.

Chefen för finansdepartementet, statsrådet Sträng, anmäler härefter under finansdepartementets handläggning hörande ärenden angående utgifter å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1963/64 samt anför därvid följande.

DRIFTBUDGETEN

Sjunde huvudtiteln

B. Allmänna centrala ämbetsverk m. m.

[1] 28. Viss försöksverksamhet inom statsförvaltningen. Under denna rubrik har å riksstaten för innevarande budgetår anvisats ett reservationsanslag av 1 400 000 kr. Reservationen under anslaget utgjorde den 30 juni 1963 ca 328 000 kr. Sammanlagt disponeras för innevarande budgetår alltså ca 1 728 000 kr.

Från anslaget bestrides kostnader dels för uppbörsorganisationskommittén, dels för försöksverksamhet i samband med statskontorets organisationsundersökningar inom den civila och militära statsförvaltningen, dels ock för försök med automatisk databehandling inom statsförvaltningen.

Uppbörsorganisationskommittén har anmält, att dess kostnader för innevarande budgetår kan beräknas till 2 600 000 kr., medan de kostnader som låg till grund för anslagsberäkningen i årets statsverksproposition beräknades till i runt tal 1 200 000 kr. Orsaken härtill är, framhåller kommittén,

att det när medelsbehovet beräknades ännu var ovisst huruvida ett system med automatisk databehandling skulle införas inom folkbokförings- och uppbördsväsendet. Den uppskattning av personalbehovet som kunde göras var därför endast preliminär. Statsmakternas beslut i frågan innebar, att försöksverksamheten skulle omfatta ett system med två maskintyper. Detta har medfört en väsentlig ökning av antalet personer som sysslar med system- och programmeringsarbete. Vidare innebar statsmakternas beslut att försöksverksamheten skulle bedrivas i två län. Eftersom kommittén hade kalkylerat med försöksverksamhet inom endast ett län, medförde beslutet att kostnaderna för denna verksamhet i stort sett fördubblades.

Departementschefen

Med bifall till Kungl. Maj:ts proposition 1963: 32 har riksdagen (SU 41; rskr 101) beslutat, att maskiner för automatisk databehandling skall införas som hjälpmedel inom folkbokföringen och för arbetet med bl. a. uppbörd och redovisning av de direkta skatterna. Den nya organisationen skall vara genomförd senast vid årsskiftet 1967/68. Dessförinnan skall viss försöksverksamhet ske. Arbetet med detaljplaneringen av den nya organisationen samt försöksverksamheten åvilar fram till den 1 juli 1964 uppbördsorganisationskommittén. Genom den beslutade utvidgningen av försöksverksamheten till att omfatta såväl två skilda datamaskinsystem som två olika län kommer kostnaderna för uppbördsorganisationskommitténs verksamhet att bli väsentligt större än vad som beräknades i årets statsverksproposition. En ytterligare medelsanvisning erfordras därför. Med hänsynstagande till de övriga kostnader som skall bestridas från anslaget beräknar jag det ytterligare medelsbehovet till 1 600 000 kr.

Jag hemställer sålunda, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen
att till *Viss försöksverksamhet inom statsförvaltningen*
å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1963/64 anvisa
ett reservationsanslag av 1 600 000 kr.

E. Diverse

[2] **8. Kampanj för lönsparande.** För ungdom har ett med statsmedel understött lönsparande förekommit sedan år 1950. I början av år 1962 tillkom det allmänna lönsparandet som en påbyggnad av ungdomens lönsparande. Lönsparandet sker hos sparinstitutet. Beträffande båda sparformerna anvisar riksdagen under fjortonde huvudtiteln medel till årliga utlottningar av vinster bland de lönsparare, som uppfyller vissa angivna minimikrav i fråga om lönsparandet. Vinstutlottningarna ombesörjes av riksgäldskontoret och sker särskilt för vardera sparformen.

För att stimulera ungdomens lönsparande anvisade riksdagen för bud-

getåren 1950/51 och 1957/58 särskilda anslag till en propagandakampanj. Till dylik kampanj för det allmänna lönsparandet har riksdagen å tilläggsstat till riksstaten för budgetåren 1961/62 och 1962/63 anvisat reservationsanslag av 600 000 kr. resp. 300 000 kr. Ledningen för sistnämnda kampanj, som alltjämt pågår, handhas av en kommitté med representanter för statsmakterna, arbetsmarknadens parter och sparinstitutet. Kampanjen har skett genom annonsering i tidningar och tidskrifter, genom affischer och liknande reklammaterial samt genom centralt bedriven upplysningsverksamhet.

Ungdomens lönsparande har under de sista åren stadigt ökat i omfattning. Under år 1962 uppgick nettoökningen av antalet anslutna lönsparare till 15 000. Sammanlagt utgjorde antalet anslutna till ungdomens lönsparande vid slutet av år 1962 ca 166 000. Den vid slutet av året innestående behållningen var 195 milj. kr. Detta motsvarade i medeltal 1 173 kr. per lönsparare.

För det allmänna lönsparandet föreligger resultatsiffror för det första sparåret, år 1962. Dessa utvisar, att antalet anslutna lönsparare vid sagda års slut utgjorde ca 340 000 med ett sammanlagt sparbelopp av 465,6 milj. kr. Behållningen motsvarar i genomsnitt ca 1 370 kr. per lönsparkonto.

Enligt en inom *kommittén för allmänna lönsparandet* upprättad promemoria har den hittills bedrivna kampanjen för det allmänna lönsparandet resulterat i en förhållandevis stor anslutning till detta sparande. Det uppnådda resultatet anses därför motivera ett fullföljande under våren 1964 av propagandakampanjen. För detta ändamål beräknas ett medelsbehov av 300 000 kr.

En centralt bedriven propagandakampanj för ungdomens lönsparande har inte skett sedan år 1958. Enligt promemorian är det angeläget, att även för denna lönsparform statsmedel ställes till förfogande för en i kommitténs regi utförd kampanj. Vidare anses det önskvärt, att en extra vinstutlottning anordnas i samband med denna kampanj. Förlägges en sådan utlottning till våren 1965 skulle kampanjen för ungdomens lönsparande kunna koncentreras till hösten 1964. Förberedelsearbetet för kampanjen bör igångsättas redan vid årsskiftet 1963/64. För propagandaåtgärder erfordras ett belopp av 300 000 kr. Härutöver beräknas ett belopp av 200 000 kr. för framställning av propagandafilm, särskilt anpassad för ungdomens lönsparande.

Departementschefen

Det är enligt min mening av stor vikt att det personliga sparandet stimuleras. En åtgärd i detta syfte är lönsparandet. Den hittills bedrivna kampanjen för det nystartade allmänna lönsparandet har givit ett gott

resultat. Jag finner det angeläget, att åtgärder vidtages i syfte att i den nya sparformens inledningsskede stimulera redan anslutna sparare till fortsatt lönsparande samt att söka utvidga det allmänna lönsparandet genom nyanslutning. För en understödjande propagandakampanj för allmänt lönsparande torde böra anvisas 300 000 kr.

Lönsparandet lägger grunden till ett regelbundet sparande. Detta är av stor betydelse, inte minst när det gäller ungdomen. Då en centralt bedriven propagandakampanj för ungdomens lönsparande inte anordnats sedan år 1958, finner jag det lämpligt att en sådan kommer till stånd nästa år. För ändamålet torde böra anvisas 300 000 kr. Den av kommittén för allmänna lönsparandet beräknade medelsanvisningen för framställning av propagandafilm blir beroende av om godtagbart manuskript för detta ändamål kan erhållas. Under sådan förutsättning kan jag tillstyrka kommitténs beräkning och föreslår alltså, att 200 000 kr. anvisas för ändamålet.

Sammanlagt torde för de nu föreslagna propagandaåtgärderna på tilläggsstat till riksstaten för innevarande budgetår böra anvisas 800 000 kr. Jag förutsätter, att de medel som kvarstår från årets kampanj även kan disponeras för nästa års verksamhet.

Om det nu ifrågavarande beloppet anvisas av riksdagen, kommer sammanlagt 1 700 000 kr. att under de tre senaste budgetåren ha ställts till förfogande av statsmedel för propagandakampanjer för lönsparandet. Därmed bör en god grund ha lagts för att intressera allmänheten för denna sparform.

Under återopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Kampanj för lönsparande* å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1963/64 anvisa ett reservationsanslag av 800 000 kr.

Vad föredraganden sålunda med instämmande av statsrådets övriga ledamöter hemställt bifaller Hans Kungl. Höghet Regenten.

Ur protokollet:

Lars Hummerhielm

ECKLESIASTIKDEPARTEMENTET

Utdrag av protokollet över ecklesiastikärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Regenten, Hertigen av Halland, i statsrådet å Stockholms slott den 18 oktober 1963.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena NILSSON, statsråden STRÄNG, ANDERSSON, LINDSTRÖM, LANGE, KLING, SKOGLUND, EDENMAN, JOHANSSON, AF GEIJERSTAM, HERMANSSON, HOLMQVIST, ASPLING.

Chefen för ecklesiastikdepartementet, statsrådet Edenman, anmäler här- efter under ecklesiastikdepartementets handläggning hörande ärenden angående utgifter å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1963/64 samt anför därvid följande.

DRIFTBUDGETEN

Åttonde huvudtiteln

D. Skolväsendet

[1] 39. Privatskolor: Bidrag till vissa privatskolor. Ur detta anslag utgår statsbidrag till vissa av Kungl. Maj:t i beslut den 29 juni 1951 (ändrat den 17 oktober 1958), den 4 juni 1954, den 6 juni 1957 och den 2 maj 1958 angivna privatskolor. Deras antal är 21 och beträffande dem gäller stadgan 1960: 92 för statsunderstödda privatläroverk. Statsbidrag utgår med 60 % av kostnaderna för lärarpersonalens avlöning enligt vederbörliga avlöningsbestämmelser och av de fortlöpande huvudmannaavgifterna för lärarnas pensionering. Om särskilda skäl föreligger, kan emellertid privatskola efter framställning till Kungl. Maj:t erhålla ytterligare statsbidrag. Dock må bidragen till samtliga nu avsedda privatläroverk icke sammanlagt överstiga 78 % av skolornas sammanlagda lärarlönekostnader och fortlöpande huvudmannaavgifter. Det bör framhållas att denna möjlighet för Kungl. Maj:t att medgiva förhöjt statsbidrag intill 78 % av de bidragsgrundande kostnaderna regelmässigt tages i anspråk till fullo.

Statsbidraget till privatskolorna har hittills utgått på grundval av skolornas faktiska löne- och pensionsavgiftskostnader. Enligt beslut av 1963 års riksdag skall emellertid statsbidragsbestämmelserna förenklas därhän att statsbidrag i fortsättningen skall utgå på grundval av ett schabloniserat bidragsunderlag innefattande lärarlöner och pensionsavgifter. Nya bestämmelser härom kommer att anmälas inom kort. Denna omläggning är endast av teknisk natur och skall således inte leda till någon förändring i ekonomiskt hänseende för skolorna. Samtidigt med att i tekniskt avseende nya statsbidragsbestämmelser kommer att gälla för ifrågavarande skolor, infördes ett statsbidrag för privatskolornas ATP-kostnader. Bemyndigande härtill har lämnats av 1963 års riksdag.

För privatskolorna har tillkomsten av kostnader för ATP-avgifter inneburit en press på skolornas ekonomi. En av skolöverstyrelsen gjord utredning visar, att flertalet privatskolor går med förlust och att dessa förluster under senare år har ökat. Som en följd härav har för vissa skolor likviditets-svårigheter uppkommit. Det är emellertid att förvänta att det statliga bidraget till ATP och socialförsäkringsavgifter från och med budgetåret 1963/64 kommer att förbättra de privata skolornas ekonomiska situation.

Beträffande två privatskolor, Stockholms samgymnasium och Göteborgs högre samskola, vilka båda drives i aktiebolags form, föreligger nu det läget att de enligt aktiebolagens bestämmelser måste träda i likvidation, där-est icke bidrag till täckande av uppkomna förluster kan erhållas. Det uppkomna läget för de ifrågavarande skolorna åskådliggöres av följande uppställning grundad på skolornas preliminära bokslut avseende räkenskaps-året 1962/63.

	Stockholms samgymna- sium	Göteborgs högre samskola
Balanserad förlust	22 956: 99	12 621: 41
Årets förlust (1962/63)	59 930: 76	15 306: 99
Summa förlust	82 887: 75	27 928: 40
Avgår disponibla fonder och 2/3 av aktie- kapitalet	40 640: —	15 746: 70
Återstående förlust	42 247: 75	12 181: 70

Av ingivna handlingar inhämtas att styrelserna för de båda skolorna avser att vidtaga åtgärder för skolaktiebolagens trädande i likvidation, vilket skulle vara liktydigt med skolverksamhetens upphörande.

Privatskolorna fyller alltså en komplementär funktion inom skolväsen-
det. Med hänsyn härtill anser jag att staten bör träda in och medverka för
att lösa den akuta likviditetsfrågan för de här särskilt nämnda skolorna.
Jag förordar därför att särskilda bidrag utgår till täckande av de förluster,
som i det föregående redovisats, dvs. för Stockholms samgymnasium

42 248 kr. och för Göteborgs högre samskola 12 182 kr. Detta bidrag bör belasta det för budgetåret 1963/64 anvisade förslagsanslaget till bidrag till vissa privatskolor. Någon särskild uppräknig av det nu med 15 280 000 kr. uppförda anslaget synes inte erforderlig.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att särskilt statsbidrag för budgetåret 1963/64 må utgå till Stockholms samgymnasium och Göteborgs högre samskola i enlighet med vad jag i det föregående förordat.

[2] 70. **Bidrag till byggnadsarbeten m. m. vid yrkesskolor.** I propositionen 1963: 66 (s. 25) har för budgetåret 1963/64 investeringsramen för yrkeskolväsendet angivits till 80 000 000 kr., varav 60 000 000 kr. avser permanenta och 20 000 000 kr. provisoriska yrkesskolbyggnader. Anslagsbehovet för detta budgetår har med hänsyn till den sålunda beräknade investeringsramen och tidigare fattade bidragsbeslut beräknats till 47 000 000 kr., vilket belopp i riksstaten upptagits under förslagsanslaget Bidrag till byggnadsarbeten m. m. vid yrkesskolor.

I det arbetsmarknadspolitiska program, som redovisades av arbetsmarknadsstyrelsen i april 1963, bedömdes sysselsättningen inom byggnads- och anläggningsverksamheten tryggad för återstoden av år 1963 och in på 1964 i södra och mellersta Sverige. Däremot ansågs utsikterna för den kommande vinterperioden otillfredsställande i Norrland. Även om arbetsmarknadsläget i Värmlands och Kopparbergs län vid detta tillfälle företedde en gynnsammare bild än i de egentliga norrlandslänen, förelåg inom dessa län också särskilda arbetsmarknadsproblem till följd av den snabba rationaliseringen inom jord- och skogsbruk. För att den arbetskraft, som härigenom friställes, snabbt skall kunna beredas annan sysselsättning framstod det som särskilt viktigt att skapa nya utbildningsmöjligheter. En snabb utbyggnad av yrkesutbildningsresurser i dessa län bedömde arbetsmarknadsstyrelsen därför som synnerligen angelägen från arbetsmarknadssynpunkt.

Med hänsyn till dels angelägenheten av att öka investeringsverksamheten i norra Sverige, dels behovet av att ge yrkesutbildningen i Norrlandslänen ökade resurser har inom ekklesiastikdepartementet i samråd med arbetsmarknadsstyrelsen, skolöverstyrelsen och överstyrelsen för yrkesutbildning en genomgång skett av ärenden rörande dels yrkesskolbyggnader, dels byggnader för det allmänna skolväsendet och folkhögskoleväsendet i de förut nämnda delarna av landet. Resultatet av gjorda överväganden har för det *allmänna skolväsendets* del blivit, att vissa erforderliga åtgärder i sysselsättningsutjämnande syfte torde kunna ske inom den i anslutning till propositionen 1963: 66 fastställda investeringsramen för allmänna skolbyggnader.

Vad däremot beträffar *byggnadsarbeten vid yrkesskolor och folkhögsko-*

lor framkom, att vissa byggnadsföretag var lämpliga att igångsätta under hösten 1963 och bedrivs vintern 1963/64 i sysselsättningsstödande syfte dock utan att möjlighet förelåg att rymma dessa inom redan beslutade ramar. För yrkesskolväsendets del har uttagits tre olika byggnadsföretag av den angivna karaktären. De ifrågavarande byggnadsföretagen har givetvis även från skolväsendets synpunkt en hög angelägenhetsgrad.

Den för dessa företag erforderliga extra investeringsramen för yrkesskolbyggnader uppgår till i avrundat tal 10 200 000 kr. Genom beslut den 11 och 25 juli 1963 har Kungl. Maj:t medgivit statsbidrag för ifrågavarande byggnadsföretag till ett sammanlagt belopp av 3 670 000 kr. Huvuddelen av detta belopp eller 2 670 000 kr. kan beräknas bli taget i anspråk innevarande budgetår och förslagsanslaget Bidrag till byggnadsarbeten m. m. vid yrkesskolor torde komma att belastas med nämnda belopp utöver det som beräknats i riksstaten. Återstående belopp, 1 000 000 kr., bör inräknas i det för nästa budgetår erforderliga anslagsbeloppet.

De i det föregående, av arbetsmarknadsläget betingade dispositionerna, föranleder för yrkesskolväsendets del inte något äskande av medel på tilläggsstat, men har ansetts lämpligen böra i detta sammanhang redovisas för riksdagen.

[3] **71. Bidrag till byggnadsarbeten vid folkhögskolor.** För innevarande budgetår har under denna rubrik anvisats ett reservationsanslag av 2 500 000 kr.

Såsom förut redovisats har på grund av sysselsättningsläget även för folkhögskolornas del övervägts ett utvidgat statligt stöd för byggnadsverksamheten i de norra delarna av landet. Kungl. Maj:t har genom beslut den 4 oktober 1963 medgivit statsbidrag till byggnadsarbeten vid tre folkhögskolor till ett sammanlagt belopp av 2 145 000 kr. Härvid har föreskrivits, att medel till statsbidrag förskottsvis skall utgå ur det under elfte huvudtiteln uppförda reservationsanslaget Vissa sysselsättningspolitiska åtgärder.

För en slutlig reglering av kostnaderna för statsbidrag till de nämnda tre byggnadsföretagen vill jag föreslå, att på tilläggsstat I till riksstaten för innevarande budgetår upptages ett reservationsanslag, som bör avrundas till 2 150 000 kr. I den utsträckning medel hunnit utbetalas till skolöverstyrelsen från anslaget till vissa sysselsättningspolitiska åtgärder, innan tilläggsstatsanslag ställts till förfogande, skall återföring ske till förstnämnda anslag av de förskotterade medlen.

Jag hemställer sålunda, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Bidrag till byggnadsarbeten vid folkhögskolor* å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1963/64 anvisa ett reservationsanslag av 2 150 000 kr.

E. Högre utbildning och forskning

[4] 135. Inredning och utrustning av nya lokaler vid universitet, högskolor m. m. I riksstaten för innevarande budgetår har uppförts ett reservationsanslag till inredning och utrustning av nya lokaler vid universitet, högskolor m. m. av 15 000 000 kr. Av nämnda belopp disponeras 14 339 500 kr. av utrustningsnämnden för universitet och högskolor för ändamål upptagna i särskild inrednings- och utrustningsplan, vilken bl. a. upptar dels kostnadsram för varje objekt, dels beräknad medelförbrukning intill utgången av budgetåret 1963/64 för de till varje lärosäte hörande objekten. Nämnden äger dock att inom ramen för tillgängliga medel — oavsett i inrednings- och utrustningsplanen för objekten beräknad medelförbrukning — bestrida kostnader för inredning och utrustning av de i planen upptagna objekten intill högst det belopp, som för vederbörande objekt angivits som kostnadsram.

Utrustningsnämnden för universitet och högskolor har i skrivelse den 30 september 1963 — under betonande av att ett pressat tidsschema för lokalplaneringen ännu inte tillåtit sedvanliga detaljberäkningar och att utrustning av berörda institutioner måste börja före ingången av läsåret 1964/65 — hemställt om höjning av i inrednings- och utrustningsplanen ingående kostnadsramar eller införande i planen av nya sådana för bl.a. universiteten i Stockholm och Umeå. Under utrustningsarbetets gång kommer ytterligare granskning av utrustningsförslagen att ske, varvid varje möjlighet till besparing kommer att tillvaratagas. Vidare har nämnden anhållit om bemyndigande att få anlita för nämnden tillgängliga medel under förevarande reservationsanslag för att under budgetåret 1963/64 betala inköp för ifrågavarande inredning och utrustning. Av tillgängliga handlingar inhämtas bl. a. följande.

Universitetet i Stockholm

Utökade lokaler för zoologi

Institutionen för zoologi (morfologisk zoologi) är förlagd till universitetets byggnad med adress Rådmansgatan 70 A, i vilken delar disponeras även av farmaceutiska institutet. Nämnden framhåller, att enligt föreliggande lokalplanering institutet skall lämna ifrågavarande lokaler före hösten 1964 och att sålunda friställda utrymmen kommer att ställas till zoologiska institutionens förfogande. På grund härav kan — enligt nämnden — beträffande morfologisk zoologi lokalmässiga förutsättningar föreligga för att fr. o. m. höstterminen 1964 öka intagningskapaciteten till 70—75 studerande för två betyg.

Undervisningen i zoofysiologi meddelas vid Wenner-Grens institut för experimentell biologi m. m. i fastigheten Norrtullsgatan 16. Institutionen för försäkringsmatematik och matematisk statistik, som disponerar lokaler i samma fastighet, flyttar hösten 1963 från fastigheten till en nybyggnad i kvarteret Mimer. Härigenom kommer — enligt nämnden — utökade lokaler att kunna ställas till förfogande för ämnet zoofysiologi, vilket innebär att intagningskapaciteten fr. o. m. höstterminen 1964 bör kunna ökas till 70—75 tvåbetygsstuderande.

För inredning och utrustning av ifrågavarande nyttillkommande lokaler för zoologi och zoofysiologi beräknar nämnden en definitiv kostnadsram av 300 000 kr., varav omkring 225 000 kr. för den morfologiska zoologien.

Ändrad disposition av vissa lokaler i kv. Kungsstenen

Lokalerna för universitetets botaniska institutioner, för närvarande förlagda inom kvarteret Kungsstenen med adress Kungsstensgatan 45 A och omfattande en yta av omkring 1 200 m², kommer att friställas i samband med färdigställandet av nya botaniska institutionslokaler å Frescatiområdet sommaren 1964. Härjämte friställes vissa lokaler — omfattande omkring 550 m² — som för närvarande står till förfogande för den matematiska institutionen m. m. på grund av sagda institutions överflyttande till andra lokaler. De sålunda ledigblivande lokalerna torde komma att tagas i anspråk för ämnena geografi (naturgeografi samt kulturgeografi och ekonomisk geografi), geologi och mineralogi. Med utgångspunkt häri har nämnden vid kostnadsberäkningen delat upp den för ifrågavarande lokaler erforderliga inredningen och utrustningen på dels allmän utrustning för samtliga här berörda ämnen, dels undervisningsutrustning m. m. för ämnet geografi. I de av nämnden framlagda kostnadsramarna beräknas för allmän utrustning 150 000 kr. (delram) och för undervisningsutrustning m. m. för ämnet geografi 125 000 kr. (definitiv ram).

Nya lokaler för kvartärgeologi

Ämnet kvartärgeologi, som den 1 juli 1962 blivit självständigt examensämne på alla undervisningsstadier, förfogar — enligt nämnden — på grund av det starkt stigande antalet studerande över otillräckliga lokalresurser. Enligt föreliggande planering avses delar av ämnet under läsåret 1963/64 förläggas till vissa befintliga byggnader intill Fiskartorpsvägen på Experimentalfältet. Nämnden, som understryker, att den grundat sina beräkningar på att institutionen kommer att flytta till Frescati före budgetåret 1965/66, föreslår för ämnets behov en delram av 150 000 kr.

*Universitetet i Umeå***U n d e r v i s n i n g s p a v i l j o n g e r**

I anslutning till det blivande universitetsområdet i Umeå uppför staden en serie av nio universitetspaviljonger, betecknade A—I. Paviljongerna A och B, som omfattar en bruttoyta av 550 m², har redan tagits i bruk, varvid inrednings- och utrustningsanskaffningen ombesörjts av utrustningsnämnden med anlåtande av för ändamålet särskilt anvisade anslagsmedel. De återstående paviljongerna C—I, med en bruttoyta av 2 900 m², vilka beräknas stå färdiga vid höstterminens början 1964, är avsedda för ämnena fysik, nationalekonomi och statskunskap. Enligt tillgängliga uppgifter torde paviljongernas yta komma att ökas med omkring 400 m², varigenom utrymme kan beredas för undervisning även i vissa andra ämnen. Nämndens beräkningar har sin utgångspunkt i en sålunda utökad lokalyta.

Vid kostnadsberäkningen har nämnden uppdelat den för paviljongerna erforderliga inredningen och utrustningen på dels allmän utrustning, dels övrig utrustning. I allmän utrustning ingår snickeriinredningar, möbler och övrig rumsutrustning, kontorsmaskiner, telefoner m. m. Till övrig utrustning har hänförts apparatutrustning m. m. för övningslaboratorium för fysik samt undervisningsutrustning för teoretisk fysik; i nämndens beräkningar ingår även kostnader för anskaffning av kurslitteratur, ca 80 000 kr. De av nämnden föreslagna kostnadsramarna beräknas för allmän utrustning till 640 000 kr. och för undervisningsutrustning m. m. till 940 000 kr. Båda ramarna är definitiva.

Departementschefen

Genom Kungl. Maj:ts beslut den 5 juni 1963 ställdes till utrustningsnämndens för universitet och högskolor förfogande — utöver vad som tidigare disponerades av nämnden — 14 339 500 kr. att disponeras för ändamål upptagna i en inrednings- och utrustningsplan för universitet, högskolor m. m. I denna plan har för de olika utrustningsföretagen angivits av riksdagen godkända kostnadsramar. Dessa ramar är antingen definitiva ramar, dvs. avser hela kostnaden för ifrågavarande företag, eller delramar t. o. m. budgetåret 1963/64, vilket innebär att slutlig kostnadsberäkning av företaget i fråga ej varit möjlig att genomföra och att ytterligare kostnader i regel torde vara att förvänta.

Med anledning av föreliggande förslag från utrustningsnämnden förordar jag godkännande av följande nya kostnadsramar, nämligen

U n i v e r s i t e t e t i S t o c k h o l m

<i>Utökade lokaler för zoologi</i>	Kr.
zoologi och zoofysiologi	300 000

<i>Vissa lokaler i kv. Kungsstenen</i>	Kr.
a) allmän utrustning	150 000
b) undervisningsutrustning m. m., geografi	125 000
<i>Nya lokaler för kvartärgeologi</i>	
kvartärgeologi	150 000
 Universitetet i Umeå	
<i>Undervisningspaviljonger</i>	
a) allmän utrustning	640 000
b) undervisningsutrustning m. m.	860 000
	<hr/>
	Summa 2 225 000

Ramarna för allmän utrustning av vissa lokaler i kvarteret Kungsstenen och kvartärgeologi föreslås som delramar. Övriga rammar avser hela kostnaden för ifrågavarande företag.

Vid min avvägning av kostnadsramen för undervisningsutrustning m. m. för undervisningspaviljongerna vid universitetet i Umeå har jag inte beräknat kostnader för inköp av litteratur. Frågan om medelsberäkning för detta ändamål torde få prövas i annat sammanhang.

Med hänsyn till att någon detaljgranskning av utrustningsförslagen ej kunnat utföras av nämnden bör — som nämnden själv framhållit — kostnadsramarna endast utnyttjas i den utsträckning som under utrustningsarbetets gång befinnes nödvändigt. Varje möjlighet till besparing bör tagas till vara under det fortsatta arbetet med nu nämnda företag.

I likhet med nämnden finner jag, att finansieringen av företagen bör ske på så sätt, att nämnden medgives att anlita för nämnden tillgängliga medel för att under budgetåret 1963/64 bestrida uppkommande kostnader för inredning och utrustning intill högst de belopp, som angivits som ram för vederbörande företag.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att godkänna vad jag i det föregående förordat beträffande vissa kostnader för inredning och utrustning vid universiteten i Stockholm och Umeå.

KAPITALBUDGETEN

Statens allmänna fastighetsfond

[5] 29. **Byggnadsarbeten vid universitetet i Umeå.** I riksstaten för innevarande budgetår har upptagits ett investeringsanslag till byggnadsarbeten vid universitetet i Umeå av 2 188 000 kr.

Byggnadsstyrelsen har i skrivelse den 29 augusti 1963 hemställt om ett investeringsanslag av 1 555 000 kr. på tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1963/64 till byggnadsarbeten vid universitetet i Umeå. Av tillgängliga handlingar inhämtas bl. a. följande.

Nybyggnader för institutioner för anatomi och histologi

Enligt beslut av 1961 års riksdag i anledning av propositionen 1961:108 skall medicinska högskolan i Umeå byggas ut till ett fullständigt medicinskt lärosäte. Detta innebär, att vid högskolan, vid vilken nu meddelas propedeutisk och klinisk utbildning, skall meddelas även preklinisk utbildning. De första medicinsk-teoretiska kurserna förutsättes i propositionen kunna påbörjas läsåret 1965/66. Nybyggnader för institutioner för anatomi och histologi måste därför kunna tagas i bruk fr. o. m. höstterminen 1965. Kungl. Maj:t har genom beslut den 2 augusti 1962 uppdragit åt byggnadsstyrelsen att på grundval av ett av styrelsen ingivet förslag till byggnadsprogram samt efter samråd med läkarutbildningsberedningen och 1962 års Umeåkommitté utföra projektering fram till och med färdigställande av huvudhandlingar för ifrågavarande nybyggnader. Enligt beslutet skall vid projekteringen iakttagas, att kostnaderna — på sätt redovisats i proposition 1961:108 (s. 163) — skall begränsas till omkring 75 % av kostnaderna för motsvarande institutionsbyggnader vid universitetet i Göteborg.

Byggnadsstyrelsen har med skrivelse den 26 juni 1963 redovisat huvudhandlingar för ifrågavarande nybyggnader. Av skrivelsen och därtill hörande bilagor inhämtas bl. a. följande.

Huvudritningarna har godkänts av läkarutbildningsberedningen och 1962 års Umeåkommitté. Vissa ändringar beträffande planlösningen och placeringen av vissa gemensamma faciliteter har dock ifrågasatts. Sålunda har Umeåkommittén framhållit, att det föreliggande ritningsförslaget inte synes tillfredsställande beakta avsikten att i Umeå samordna de medicinska och matematisk-naturvetenskapliga forskningsorganisationerna, innebärande bl. a. att en institution för zoologi skulle anslutas till institutionerna för anatomi och histologi. Kommittén har bl. a. funnit, att skilda bibliotek för de nämnda tre institutionerna är mindre rationellt och förordar i stället ett gemensamt bibliotek. Kommittén önskar att dess synpunkter beaktas i det

fortsatta projekteringsarbetet, dock utan att därigenom den planerade tidpunkten för färdigställandet av den nu aktuella etappen förskjuts.

Läkarutbildningsberedningen har framhållit, att såväl undervisningsavdelningen som djuravdelningen vid behov bör kunna brukas gemensamt av de anatomiska och histologiska institutionerna, oavsett att i förslaget dessa avdelningar uppdelats på de två institutionerna.

I enlighet med propositionen 1961:108 har institutionerna dimensionerats för en intagningskapacitet av 62 medicine och 60 odontologie studerande. Därjämte har räknats med 20—30 studerande årligen i s. k. medicinsk och annan utbildning. Läkarutbildningsberedningen framhåller, att det bör vara möjligt att med smärre inredningsändringar bereda utrymme åt ytterligare 20 medicine studerande per år, samt erinrar om de förslag till ökad läkarutbildning, som framlagts av ecklesiastikdepartementets prognos- och planeringsgrupp.

Byggnadsstyrelsen uppger, att den avser att vid det fortsatta projekteringsarbetet beakta de framförda synpunkterna så långt detta är möjligt utan att försena färdigställandet av byggnaderna.

Kostnaderna för byggnadsföretaget har av byggnadsstyrelsen beräknats till 10 300 000 kr. enligt prisläget den 1 juli 1962. Härav hänför sig 500 000 kr. till s. k. försörjningsåtgärder. Det fastställda lokalprogrammet på 4 110 m² nettoyta — ca 75 % av motsvarande utrymmen vid Göteborgsinstitutionerna — har enligt styrelsen icke överskridits på annat sätt än att lokalprogrammet efter förslag av läkarutbildningsberedningen utökats med åtta enheter för vissa odontologiska kurser. Den beräknade kostnaden utgör enligt styrelsen ca 76 % av kostnaderna för motsvarande institutionsbyggnader i Göteborg.

Lokalprogrammet för nybyggnaderna för institutioner för anatomi och histologi kan sammanfattas sålunda:

<i>Anatomiska institutionen</i>	Enheter
Undervisning	28,5
Forskning	
Skrivrum	12,0
Övr. forskning	64,5
Div. övr. lokaler	18,5
 <i>Histologiska institutionen</i>	
Undervisning	24,5
Forskning	
Skrivrum	13,0
Övr. forskning	65,0
Div. övr. lokaler	11,5
 <i>Gemensamt</i>	
Undervisning	13,0
Övr. gemensamt	14,5
Verkstad	6,0
Djuravd.	29,5
	Summa 300,5

Kungl. Maj:t har genom beslut den 11 juli 1963 uppdragit åt byggnadsstyrelsen att — med beaktande i största möjliga utsträckning av vad läkarutbildningsberedningen och 1962 års Umeåkommitté anfört — fortsätta projekteringen av ifrågavarande byggnadsföretag fram till och med färdigställande av bygghandlingar.

I sin förutnämnda skrivelse den 29 augusti 1963 redovisar byggnadsstyrelsen de beräknade kostnaderna för byggnadsföretaget till 9 800 000 kr. enligt prisläget den 1 juli 1962, vilket motsvarar 10 200 000 kr. enligt prisläget den 1 juli 1963. I dessa kostnader inkluderas icke s. k. försörjningsåtgärder. I kostnaden inkluderas skyddsrum, ställverk m. m. — vilka är gemensamma för flera byggnader inom ifrågavarande del av universitetsområdet — till en uppskattad kostnad av 730 000 kr. enligt prisläget den 1 juli 1963. Styrelsen räknar med att byggnadsarbetena skall kunna igångsättas under första kvartalet 1964 och att vissa möjligheter föreligger att färdigställa undervisningsdelen till höstterminen 1965.

Departementschefen

Jag vill först erinra om att medicinska högskolan i Umeå enligt beslut av 1961 års riksdag i anledning av proposition 1961: 108 skall byggas ut till ett fullständigt medicinskt lärosäte. Detta innebär, att vid högskolan — vid vilken nu meddelas propedeutisk och klinisk utbildning — skall meddelas även preklinisk utbildning. Som en konsekvens härav måste nybyggnader för institutioner för anatomi, histologi, medicinsk kemi samt fysiologi och medicinsk fysik uppföras. I nämnda proposition har räknats med att den prekliniska utbildningen skall kunna påbörjas läsåret 1965/66. För att detta skall kunna ske måste nybyggnader för anatomiska och histologiska institutioner — åtminstone vad avser undervisningsdelarna — vara färdiga till höstterminen 1965.

Såsom framgått av den tidigare redogörelsen har nybyggnaderna för institutioner för anatomi och histologi dimensionerats för 62 medicine och 60 odontologie studerande. Detta överensstämmer med den av statsmakterna beslutade utbildningskapaciteten vid de medicinska och odontologiska utbildningsenheterna i Umeå. Därjämte har lokalutrymmen beräknats för 20 —30 utbildningsplatser i s. k. medicinsk och annan utbildning. I förutnämnda proposition 1961: 108 (s. 208) har nämligen uttalats, att vid planeringen av de medicinsk-teoretiska institutionerna bör övervägas möjligheterna att förbereda en med läkarutbildningen samordnad komplettering av utbildnings- och forskningsorganisationen med centrala matematisk-naturvetenskapliga ämnen. I fråga om dimensioneringen av nybyggnaderna vill jag vidare erinra om att läkarutbildningsberedningen framhållit, att det bör vara möjligt att med mindre ändringar av inredningen bereda utrymme åt ytterligare 20 medicine studerande per år.

För egen del har jag icke någon erinran mot den föreslagna dimensione-

ringen av förevarande institutionsbyggnader utan förordar att de kommer till stånd enligt föreliggande förslag.

Beträffande utformningen av nybyggnaderna har viss kritik framförts av läkarutbildningsberedningen och 1962 års Umeåkommitté. Bl. a. har anmärkts, att samordningsmöjligheterna med en blivande zoologisk institution inte tillräckligt beaktats. Byggnadsstyrelsen har emellertid förklarat, att styrelsen avser att beakta de framförda synpunkterna så långt detta är möjligt. Jag räknar med att så kommer att ske.

Som riktpunkt för kostnaderna för förevarande nybyggnader angavs i Kungl. Maj:ts beslut rörande projekteringen, att de skulle begränsas till omkring 75 % av kostnaderna för motsvarande institutionsbyggnader vid universitetet i Göteborg. Den av byggnadsstyrelsen redovisade kostnadsramen uppgår till 10 200 000 kr. enligt prisläget den 1 juli 1963. Denna kostnadsram innebär, att kostnaderna för Umeåinstitutionerna blir något högre än 75 % av kostnaderna för motsvarande Göteborgsinstitutioner. Jag finner emellertid att kostnadsramen på 10 200 000 kr. bör godtagas. Jag vill dock erinra om att byggnadsstyrelsen — enligt Kungl. Maj:ts beslut — vid den fortsatta projekteringen av förevarande institutionsbyggnader skall eftersträva att begränsa kostnaderna på sätt som tidigare angivits.

Jag vill understryka nödvändigheten av att alla ansträngningar göres för att nybyggnaderna — åtminstone i erforderliga delar — skall vara färdigställda i sådan tid, att intagningen till de medicinsk-teoretiska kurserna kan börja planenligt höstterminen 1965.

Medel för s. k. försörjningsåtgärder torde böra beräknas enligt vad som upptagits i den i det följande redovisade investeringsplanen. De försörjningsåtgärder, som föranledes av de i det föregående redovisade byggnadsföretagen, innefattas i denna medelsberäkning. Vad gäller prövning av för försörjningsåtgärderna erforderliga handlingar torde jag få hänvisa till uttalande härom i 1963 års statsverksproposition (bilaga 10, s. 657).

Med hänvisning till vad jag sålunda förordat torde medel i enlighet med vad som framgår av i det följande redovisade investerings- och finansieringsplaner böra anvisas på tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1963/64 till byggnadsarbeten vid universitetet i Umeå.

Investeringsplan (1 000-tal kr.)

Byggnadsföretag	Kostnadsram		Medelsförbrukning		Byggnadstid
	1.7.1962	1.7.1963	faktisk t. o. m. 1962/63	beräknad för 1963/64	
<i>I. Företag påbörjade före 1.7.1963</i>					
Försörjningsåtgärder:					
a) Kulvertar och ledningar m. m.			23	220	
b) Väg- och markarbeten m. m.	ca 5 450	ca 5 650		1 000	
c) Särskilda utgifter				300	
<i>II. Företag avsedda att påbörjas 1963/64</i>					
Nybyggnader för institutioner för anatom och histologi		10 200		2 500	1.64-9.65
Summa			23	4 020	

¹ Till vissa delar.

Finansieringsplan (1 000-tal kr.)

<i>Medelstillgång</i>		<i>Medelsförbrukning</i>	
Medelsreservation per		Beräknad medelsförbrukning	
1.7.1963	977	för budgetåret 1963/64	4 020
Anslag på ord. riksstat för			
budgetåret 1963/64	2 188		
Erforderligt anslag på tilläggs-			
stat I till riksstaten för bud-			
getåret 1963/64	855		
Summa	4 020	Summa	4 020

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Byggnadsarbeten vid universitetet i Umeå* å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1963/64 anvisa ett investeringsanslag av 855 000 kr.

Vad föredraganden sålunda med instämmande av statsrådets övriga ledamöter hemställt bifaller Hans Kungl. Höghet Regenten.

Ur protokollet:
Kai-Inge Hillerud

Bilaga 6

JORDBRUKSDEPARTEMENTET

Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Regenten, Hertigen av Halland, i statsrådet å Stockholms slott den 18 oktober 1963.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena NILSSON, statsråden STRÄNG, ANDERSSON, LINDSTRÖM, LANGE, KLING, SKOGLUND, EDENMAN, JOHANSSON, AF GEIJERSTAM, HERMANSSON, HOLMQVIST, ASPLING.

Chefen för jordbruksdepartementet, statsrådet Holmqvist, anmäler här-
efter under jordbruksdepartementets handläggning hörande ärenden angående utgifter å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1963/64 samt anför därvid följande.

DRIFTBUDGETEN

Nionde huvudtiteln

M. Diverse

[1] 18. **Bekämpande av vildkanin.** Länsstyrelsen i Gotlands län hemställer, att under innevarande budgetår 650 000 kr. ställs till länsstyrelsens förfo-
gande att användas för att bekämpa vildkanin.

Länsstyrelsen erinrar inledningsvis om att i prop. 1963: 136 med förslag till lag angående ändring i lagen den 3 juni 1938 (nr 274) om rätt till jakt har föreslagits att länsstyrelse skall få rätt att förordna om jakt genom särskilt utsedda jägare för att söka utrota vildkanin. Vidare har Kungl. Maj:t i lagförslaget förordats få befogenhet att beträffande visst område tillåta en-
var att fånga vildkanin. De angivna bestämmelserna är enligt länsstyrelsen i första hand tillkomna för att göra det möjligt att systematiskt bekämpa vildkaninen på Gotland.

Vildkaninstammen på Gotland har under det senaste året minskat genom

att sjukdomen myxomatos angripit kaninerna. Med hänsyn till det angelägna i att nuvarande gynnsamma utgångsläge för att bekämpa vildkaninerna på ön tas till vara anser länsstyrelsen att under vintern 1964 bör genomföras en samtidigt över hela ön organiserad jakt med sikte på en avjagning av alla marker.

Jakten bör utföras under januari—mars 1964 av ortsbefolkningen med stöd av kommunerna. Av jägarna måste krävas lokalkännedom och kommunerna bör göras medansvariga för att jakten bedrivs effektivt. Hittills har kommunerna anslagit omkring 125 000 kr. för år till skottpengar på kaniner. Landstinget har ställt i utsikt ett anslag på 25 000 kr. Den nödvändiga lokala förankringen nås genom att en jaktledare utses för varje socken eller för två eller flera mindre socknar. Jaktledaren föreslås av kommunalnämnden och förordnas av länsstyrelsen. Varje jaktledare behöver i genomsnitt till sitt förfogande ha tre medhjälpare, vilka auktoriseras av länsstyrelsen.

Jakten avses ske med användning av både klorpikrin och andra mera hävdvunna jaktmetoder.

Till arvoden åt jaktledare och medhjälpare beräknas åtgå ca 700 000 kr. Klorpikrin och ammunition m. m. uppskattas kosta ca 50 000 kr.

Utöver den nu avsedda jakten bör en kompletterande fångst med iller och nät ske i fråga om kvarvarande djur. Medelsbehovet för ersättningar för denna fångst beräknas till 50 000 kr.

Länsstyrelsen beräknar de sammanlagda kostnaderna till 800 000 kr. samt bedömer att bidrag från landsting och kommuner kan påräknas med 150 000 kr. Mindre ekonomiska resurser skulle enligt länsstyrelsen komma att väsentligt försämra resultatet.

Departementschefen

I den till riksdagen avlåtna propositionen nr 136 med förslag till lag angående ändring i lagen den 3 juni 1938 (nr 274) om rätt till jakt har i syfte att så långt möjligt kunna utrota vildkaninstammen inom visst område föreslagits regler som möjliggör ett aktivt och systematiskt bekämpande av vildkaniner. Av länsstyrelsens framställning framgår, att förutsättningarna för en planmässig jakt på vildkaniner på Gotland är gynnsamma omedelbart efter de föreslagna lagändringarnas ikraftträdande den 1 januari 1964. Nyttan av jakten kommer till viss del markägarna till godo. På grund av omfattningen av kaninernas skadegörelse på ön är det dock enligt min mening motiverat att bidrag till kostnaderna för den aktuella jakten lämnas av allmänna medel. Jag förordar, att statens bidrag bestäms till samma belopp som landstinget och primärkommunerna kan komma att anvisa. Därjämte ämnar jag senare föreslå Kungl. Maj:t att ur jaktvårdsfonden ställa vissa medel till förfogande såsom bidrag till kostnaderna för bekämpandet.

I överensstämmelse med länsstyrelsens uppgift rörande storleken av de kommunala bidragen beräknar jag medelsbehovet för statens bidrag över riksstaten till 150 000 kr. Beloppet bör anvisas på tilläggsstat under ett nytt

förslagsanslag med rubriken Bekämpande av vildkanin. Anslaget bör få överskridas med det belopp, varmed bidragen från kommunalt håll kan komma att överstiga 150 000 kr. Närmare bestämmelser om anslagets disposition bör få meddelas av Kungl. Maj:t.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Bekämpande av vildkanin* å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1963/64 anvisa ett förslagsanslag av 150 000 kr.

KAPITALBUDGETEN

Statens allmänna fastighetsfond

[2] 38. **Byggnadsarbeten vid statens växtskyddsanstalt.** Under denna rubrik har för innevarande budgetår anvisats ett investeringsanslag av 80 000 kr. Medlen är avsedda för en demonterbar verkstadsbarack vid växtskyddsanstaltens huvudinstitution i Bergshamra.

Byggnadsstyrelsen hemställer, att å tilläggsstat till riksstaten för budgetåret 1963/64 anvisas ytterligare 15 000 kr. till ifrågavarande barack.

Styrelsen har låtit göra en kostnadskontroll av byggnadsprojektet, sedan bygghandlingarna färdigställts. Det har därvid visat sig, att arbetena inte ryms inom den tidigare beräknade kostnadsramen om 80 000 kr. utan att kostnaderna uppgår till 95 000 kr. enligt preliminärt uppskattat prisläge den 1 juli 1963.

Departementschefen

Byggnadsstyrelsens uppräknig av kostnadsramen för ifrågavarande barackbyggnad finner jag mig böra godta. För att byggnaden skall kunna tas i bruk under innevarande budgetår avser jag senare denna dag föreslå Kungl. Maj:t att uppdra åt byggnadsstyrelsen att uppföra densamma. Det ytterligare medelsbehovet av 15 000 kr. torde böra anvisas å tilläggsstat.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Byggnadsarbeten vid statens växtskyddsanstalt* å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1963/64 anvisa ett investeringsanslag av 15 000 kr.

Vad föredraganden sålunda med instämmande av statsrådets övriga ledamöter hemställt bifaller Hans Kungl. Höghet Regenten.

Ur protokollet:

Jan O. Karlsson

HANDELSDEPARTEMENTET

Utdrag av protokollet över handelsärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Regenten, Hertigen av Halland, i statsrådet å Stockholms slott den 18 oktober 1963.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena NILSSON, statsråden STRÄNG, ANDERSSON, LINDSTRÖM, LANGE, KLING, SKOGLUND, EDENMAN, JOHANSSON, AF GEIJERSTAM, HERMANSSON, HOLMQVIST, ASPLING.

Chefen för handelsdepartementet, statsrådet Lange, anmäler härefter under handelsdepartementets handläggning hörande ärenden angående utgifter å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1963/64 samt anför därvid följande.

DRIFTBUDGETEN

Tionde huvudtiteln

F. Atomenergiverksamhet

[1] 3. Internationellt atomenergisamarbete. För innevarande budgetår har under denna rubrik anvisats ett förslagsanslag av 9 260 000 kr. Från anslaget har hittills främst bestridits Sveriges kostnader för deltagande i verksamheten inom International Atomic Energy Agency (IAEA) samt inom det till Organisationen för ekonomiskt samarbete och utveckling (OECD) knutna European Nuclear Energy Agency (ENEA).

Nyligen har aktualiserats att från anslaget även anvisa medel till stöd för ett planerat svenskt-norskt samarbete avseende vissa studier om fartygsreaktorer. Beträffande bakgrunden till detta må erinras om att det inom ENEA under senare år utförts vissa projektstudier avseende atomfartyg. Vid sidan härav har olika länder satt igång atomfartygsprojekt inom ramen för nationella program. I det av ENEA bedrivna studiearbetet har Sverige tagit aktiv del. Möjligheterna att i anslutning till det projektunderlag, som

utarbetats inom ENEA, nå enighet om ett konkret fartygsbygge i internationell regi på bredare bas bedöms i dagens läge såsom mycket små, bl. a. med hänsyn till de planer på ifrågavarande område, som på senare tid vuxit fram i olika länder.

Det planerade svensk-norska samarbetet är ett uttryck för en strävan i de båda länderna att följa med den atomtekniska utvecklingen och dess möjligheter i fråga om atomdrift av fartyg. Förutsättningarna för ett sådant samarbete har närmare övervägts vid förhandlingar mellan Institutet för Atomenergi i Norge och Aktiebolaget Atomenergi i Sverige (atombolaget). Atombolagets deltagande i förhandlingarna har främst föranletts av att vissa svenska industrier, som har intresse av att ekonomiskt och arbetsmässigt delta i studieprojektet, önskat att även atombolaget måtte delta i detsamma och som svensk avtalspart samordna de svenska insatserna. — Förhandlingarna har lett till ett den 30 augusti 1963 dagtecknat avtal mellan det norska institutet och atombolaget, vilket avtal bolaget med skrivelse den 3 september 1963 underställt Kungl. Maj:t för godkännande.

Genom avtalet förbinder sig parterna att gemensamt under fyraårsperioden 1963—1966 genomföra ett studieprojekt, vilket siktar till att — med utgångspunkt från en inom det norska Institutet för Atomenergi tidigare verkställd studie av fartygsreaktorer — undersöka möjligheterna att förenkla och förbilliga den utrustning, som ingår i en fartygsreaktor, och att belysa förutsättningarna för ekonomiskt motiverad atomdrift av fartyg. Slutmålet är att få fram projektunderlag och kostnadskalkyler för ett lastfartyg utrustat med en lättvattenkyld kokarreaktor avsedd för ett framdrivningsmaskineri med en kapacitet av 20 000—25 000 axelhästkrafter. Studie- och utvecklingsarbetet avses skola bedrivas i anslutning till det norska institutet.

Kostnaderna för studieprojektet beräknas till 12 500 000 norska kr. De ytterligare kostnader som på grund av oförutsedda utgifter och inträffade prisstegringar må uppkomma under avtalsperioden uppskattas till 2 000 000 norska kr. Angivna kostnader avses skola delas lika mellan de båda avtalsparterna.

Den svenska andelen av grundkostnaden å 12 500 000 norska kr. utgör således 6 250 000 norska kr. eller 4 580 000 svenska kr. För att täcka detta belopp har Eriksbergs mekaniska verkstadsaktiebolag, Aktiebolaget Göta-verken, Kockums mekaniska verkstadsaktiebolag, Allmänna svenska elektriska aktiebolaget samt Stal-Laval turbinaktiebolag förklarat sig beredda att bidra med tillhoppa 2 200 000 kr. Därutöver avser marinförvaltningen och atombolaget att lämna vardera ett bidrag å 400 000 kr. Återstoden av den svenska kostnadsandelen eller 1 580 000 kr. föreslår atombolaget skall täckas genom medelsanvisning från anslaget Internationellt atomenergisamarbete. Under den fyraåriga avtalsperioden skulle därför föreligga ett genomsnittligt årligt medelsbehov under anslaget om ca 400 000 kr. —

Sveriges andel av de eventuellt ökade kostnaderna för oförutsett och prisstegringar avses skola fördelas mellan de olika intressenterna och staten i förhållande till andelarna i grundkostnaden.

Efter att ha inhämtat yttrande av delegationen för atomenergifrågor har Kungl. Maj:t genom beslut den 13 september 1963 med förbehåll för riksdagens samtycke för sin del godkänt avtalet mellan det norska Institutet för Atomenergi och atombolaget.

Departementschefen

Det planerade svensk-norska samarbetet avseende vissa studier om fartygsreaktorer har bedömts vara av betydelse för de svenska varven liksom för andra delar av den svenska industrien. Det torde visserligen ännu vara mycket ovisst på vilken sikt och under vilka förutsättningar atomdrift av fartyg kan ställa sig ekonomiskt lönsam. Svensk varvsindustri anser det emellertid angeläget att följa atomteknikens möjligheter på det marina området och successivt skaffa sig det erfarenhetsunderlag, som på sikt möjliggör engagemang i konkreta projekt, icke minst med tanke på den internationella ställning som industrien har att försvara. Med hänsyn härtill har det framstått som tekniskt och ekonomiskt fördelaktigt för svensk del att kunna knyta an till och engagera sig i det forskningsarbete, som redan tidigare inletts i Norge. En fortsatt samordning av tekniska och personella resurser på sätt förutsatts i avtalet ligger också helt i linje med strävandena att inom ramen för det nordiska samarbetet angripa gemensamma problemställningar. Den bör också till rimliga kostnader kunna ge värdefulla erfarenheter i fråga om de problem, som är förknippade med driften av atomfartyg.

Det direkta intresse, som svenska varvs- och industriföretag har av att det svensk-norska samarbetet kommer till stånd, har föranlett dem att åtaga sig att lämna väsentliga bidrag till projektets finansiering. Vidare har marinförvaltningen av Kungl. Maj:t bemyndigats att lämna dylikt bidrag. Slutligen är även atombolaget berett att lämna ekonomiskt stöd. Ur olika synpunkter har det därjämte tett sig ändamålsenligt att atombolaget med dess ställning som central instans för utvecklingsarbetet på det atomtekniska området påtar sig rollen som svensk avtalspart och därmed samordnare av de svenska insatserna.

Den del av den på Sverige belöpande kostnaden, som begärts täckt genom särskild statlig medelsanvisning, belöper sig till 1 580 000 kr. Därtill kan komma ett ytterligare medelsbehov för oförutsedda utgifter. Med hänsyn till det erfarenhetsutbyte, som studieprojektet kan beräknas ge svensk industri, anser jag mig böra tillstyrka att det begärda anslagsstödet lämnas. Härför talar även projektets karaktär av utvecklingsarbete med möjlighet att utnyttja resultaten vid bedömningen av de tekniska och ekonomiska betingelserna överhuvud för mindre reaktortyper. Erforderliga medel torde

böra anvisas från det förslagsvis upptagna anslaget Internationellt atom-energisamarbete, vilket synes förutsätta att riksdagen godkänner avtalet. Anslaget kan under innevarande budgetår beräknas bli belastat med en kostnad av 400 000 kr. för ifrågavarande ändamål.

Under återopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att bemyndiga Kungl. Maj:t att godkänna det mellan Institut för Atomenergi och Aktiebolaget Atomenergi den 30 augusti 1963 träffade avtalet.

KAPITALBUDGETEN

Statens allmänna fastighetsfond

[2] 40 a. **Förrådsbyggnad vid statens institut för hantverk och industri.** Genom beslut den 5 juni 1959 bemyndigade Kungl. Maj:t byggnadsstyrelsen att disponera 300 000 kr. för uppförande av ett förråd för statens hantverksinstitut i kvarteret Sandbacken i Stockholm. 1962 års riksdag anvisade för arbetet ett ytterligare anslag av 150 000 kr., vilket genom Kungl. Maj:ts beslut den 19 oktober 1962 ställdes till byggnadsstyrelsens förfogande.

Den på grundval av prisläget den 1 juli 1961 gjorda kostnadsberäkningen uppgick till 450 000 kr. Denna kostnadsram har emellertid ej kunnat hållas på grund av fördyrade sprängningsarbeten, vilka icke kunnat förutses i den ursprungliga kalkylen, och kostnadsstegringar av automatisk karaktär. Den sammanlagda kostnadsökningen uppgår till 36 000 kr. Med hänsyn till att arbetena i huvudsak slutförts, torde ett tilläggsanslag böra anvisas under innevarande budgetår. Till detta anslag torde även få föras eventuellt föreliggande behållningar å de tidigare för byggnaden anvisade investeringsanslagen Förrådsbyggnad vid statens hantverksinstitut.

Under återopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Förrådsbyggnad vid statens institut för hantverk och industri* å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1963/64 anvisa ett investeringsanslag av 36 000 kr.

Vad föredraganden sålunda med instämmande av statsrådets övriga ledamöter hemställt bifaller Hans Kungl. Höghet Regenten.

Ur protokollet:

Lisbeth Frändén

Bihang

Förteckning
över av Kungl. Maj:ts hos riksdagen äskade anslag å tilläggsstat
I till riksstaten för budgetåret 1963/1964

*Driftbudgeten***A. Egentliga statsutgifter***III. Utrikesdepartementet*

D 9	Bestridande av Sveriges andel i kostnaderna för två samnordiska upplysningskrifter, <i>reservationsanslag</i>	130 000
-----	---	----------------

V. Socialdepartementet

H 7	Bidrag till vissa om- och tillbyggnadsarbeten vid serafimerlasarettet m. m., <i>reservationsanslag</i>	1 200 000
-----	--	------------------

VII. Finansdepartementet

B 28	Viss försöksverksamhet inom statsförvaltningen, <i>reservationsanslag</i>	1 600 000
E 8	Kampanj för lönsparande, <i>reservationsanslag</i>	800 000
		2 400 000

VIII. Ecklesiastikdepartementet

D 71	Bidrag till byggnadsarbeten vid folkhögskolor, <i>reservationsanslag</i>	2 150 000
------	--	------------------

IX. Jordbruksdepartementet

M 18	Bekämpande av vildkanin, <i>förslagsanslag</i>	150 000
------	--	----------------

Säger för driftbudgeten **6 030 000**

Kapitalbudgeten**Kapitalinvestering***III. Statens allmänna fastighetsfond*

Ecklesiastikdepartementet:	
29	Byggnadsarbeten vid universitetet i Umeå..... 855 000
Jordbruksdepartementet:	
38	Byggnadsarbeten vid statens växtskyddsanstalt..... 15 000
Handelsdepartementet:	
40 a	Förrådsbyggnad vid statens institut för hantverk och industri 36 000
	906 000
	Säger för kapitalbudgeten 906 000